Ազգ
Azg armenian daily
3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1998 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ # 1631 (1666)

Պոլսո պատրիարքի ընտրությունը՝ հոկտեմբերի 14-ին

Ստամբուլի «Ժամանակ» օրաթերթի խմբագիր Արա Քոչունյանից երեկ մեր ստացած տեղեկատվությունը վերջնականապես ճշտում է Պոլսո հայոց պատրիարքի ընտրության թվականը՝ հոկտեմբերի 14: Տեղեկատվությունը ճշտում է նաեւ, որ 84-րդ պատրիարքի ընտրության արտոնագիրը Ստամբուլի կուսակալության միջոցով երեքշաբթի օրը հանձնվել է պատրիարքական ընտրությունների նախաձեռնող մարմնի ատենապետ Փիլո Աթանին: Վերջինս արտոնագիրը փոխանցել է պատրիարքական տեղապահ Մեսրոպ արք. Մութաֆյանին, որից հետո փաստորեն սկսվել են ընտրության նախապատրաստական աշխատանքները: Երեկ արդեն պատրիարքության կրոնական ժողովը գումարել է նիստ եւ վերջնականապես ճշտել ընտրության թվականները: Հոկտեմբերի 9-ին եկեղեցական համագումարը ընտրելու է հոգեւորական պատգամավորներին, իսկ հոկտեմբերի 11-ին հայ համայնքի անդամները ընտրելու են աշխարհական պատգամավորներին, որից հետո, հոկտեմբերի 14-ին, Ազգային պատգամավորական ժողովն ընտրելու է նոր պատրիարքին:

ՍԱԿԱՐԱՆ

Ռուսաստանի ֆինանսական շուկայում իրարանցում, իսկ Հայաստանում՝ «ծրագրային հանդարտություն»

ԿԲ-ն հանգստացնում է, երաշխավորում ու հավաստիացնում

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Ռուսաստանի ֆինանսական շուկայի խառնաշփոթից հետո Հայաստանի կառավարության կողմից մի քանի անգամ եղել են «կրքերը հանգստացնող» հայտարարություններ: Սակայն, չնայած դրան, վերջին օրերի ընթացքում դոլարի փոխարժեքը, ի տարբերություն սահմանված պաշտոնականի, մի քանի նիշով գահավիժեց. սեպտեմբերի 1-ին ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքը 507 էր (մոտ 0,8 տոկոս գահավիժեց նախորդ շաբաթվա սկզբի փոխարժեքից), իսկ արդեն սեպտեմբերի 2-ին Երեւանի որոշ փոխանակման կետերում դոլարի փոխարժեքը հասնում էր մինչեւ 514-ի: Հայաստանի ֆինանսական շուկայում դոլարի մոտ մոտ երկու տարվա կայունությունից հետո վերջին տատանումների մասին, բնականաբար, ՀՀ Կենտրոնական բանկի մեկնաբանությունները սպասելի էին եվ դրանք չուշացան. ՀՀ ԿԲ նոր անդամ Ներսես Երիցյանի երեկվա ասուլիսը մի նախադասությամբ կարելի է ձեւակերպել այսպես՝ «Անհանգստանալու կարիք չկա, ֆինանսական շուկան մեզանում լիովին վերահսկելի է»:

Ն. Երիցյանը մասնավորապես նշեց, որ Ռուսաստանի հետ կապված դեպքերը Հայաստանում, հնարավոր է, ձեւավորել էին որոշակի սպասումներ (հատկապես մի քանի ներմուծողների շրջանում), սակայն իրականում, ինչը վերաբերում է հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշներին, որեւէ խնդիր չկա: ԿԲ-ն փորձ է անում դեռեւս մայիսին ֆինանսական շուկաների գործառնությունների վերաբերյալ արված իր հայտարարությանը մնալ հոգեհարազատ եւ դա է պատճառը, որ այսօր, լինելով վերջին ատյանը, չի ուզում լրացուցիչ ռեզերվներ բաժանել:

Ըստ Ն. Երիցյանի (որը, ի դեպ, ՀՀ նախագահի հրամանով վերջերս է նշանակվել ԿԲ խորհրդի անդամի պաշտոնում եւ կոորդինացնելու է ֆինանսական գործառնությունների ոլորտը), այսօրվա իրավիճակը բխում է ԿԲ-ի հայտարարած ծրագրից, տնտեսության իրավիճակից: Այսօր ԿԲ ունի բավարար ռեզերվներ ծրագրով նախատեսված 45-46 մլրդ դրամի հասնող: Տարվա սկզբից ռեզերվները աճել են, քանի որ ավելի շատ դրամ է տպվել եւ այսօրվա դրությամբ ԿԲ-ում մոտ 10-12 մլրդ-ի ավելորդ ռեզերվներ կան, եթե «մենք վաճառենք դրամ, ապա շուկայում դոլարի փոխարժեքը կիջնի 450 դրամ»: Այսօր մեզ մոտ արտաքին ակտիվները 10-15 տոկոսով գերազանցում են մեր տարեկան ծրագրային ցուցանիշը, իսկ դրամական բալանսը գտնվում է ծրագրային մակարդակում:

Տես ➧ էջ 3

8-ՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

ԱԺ-կառավարություն քաղաքական բախումների քաշքշուկ

Խորհրդարանում նախընտրական եռուզեռ է

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

ԱԺ 8-րդ նստաշրջանի օրակարգում ընդգրկված է 122 օրենսդրական նախաձեռնություն, որոնցից 78-ը պատգամավորների հեղինակությամբ, եւ 44-ը՝ կառավարության, արձանագրեց ԱԺ խոսնակ Խոսրով Հարությունյանը երեկ տեղի ունեցած խորհրդակցության սկզբում: Ինչպես փոխաբերական արտահայտվեց խոսնակը, ԱԺ-ում «հասկանալի պատճառներով» (հմմ՝ մոտալուտ ընտրությունների ազդեցությամբ) օրենսդրական աննախադեպ ակտիվություն է գրանցվել: Արմեն Եղիազարյանը ներկայացրեց առաջատարներին՝ «Հայրենիք» պատգամավորական խումբ, որը «համաշխարհային ռեկորդների գրքում իր տեղը կգտնի՝ 20 օրենսդրական նախաձեռնությամբ», եւ նրա հետ մրցակցող «Երկրապահ» պատգամավորական խումբ:

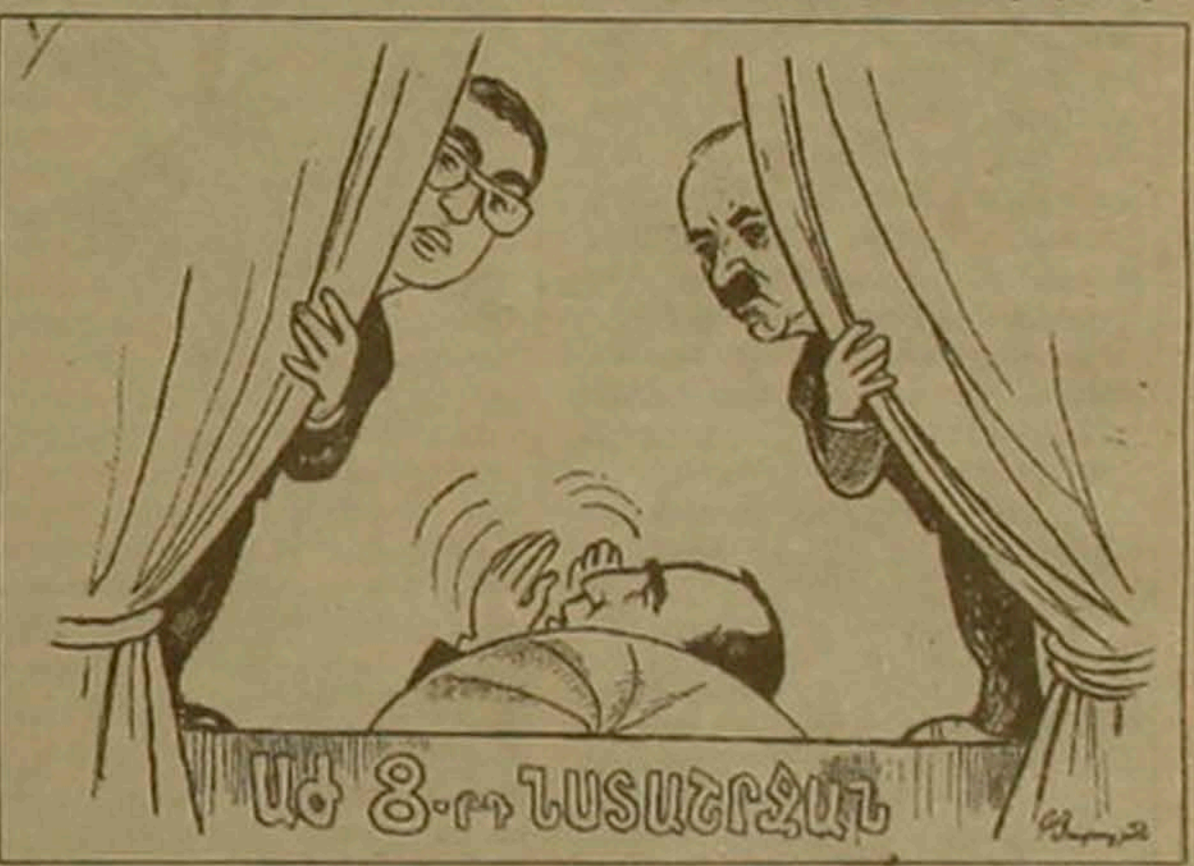

Խոսրով Հարությունյանը ստանձնեց հաշտարար դատավորի անշնորհակալ դերը խորհրդարան-կառավարություն հարաբերություններում՝ համոզելով համատեղ կրել նախընտրական դժվարությունները եւ հանգել փոխզիջման, որպեսզի «յուրաքանչյուր երկրորդ օրակարգ չվերածվի քաղաքական բախումների»: ԱԺ այս խորհրդակցության նպատակը բոլորի համար քիչ թե շատ ընդունելի օրենսդրական նախաձեռնությունների շրջանակի ձեւավորումն էր՝ անկախ նրանից, թե ով է դրա հեղինակը՝ պատգամավոր թե նախարար: Ներկաներին առաջարկվեց օրենսդրական նախաձեռնությունների երեք ցուցակ՝ ծաղկաքաղ կատարելու ակնկալիքով: ԱԺ մշտական հանձնաժողովների ջանքերով առկա 122 օրենսդրական նախաձեռնություններից ընտրվել է 64-ը՝ «հրատապ» բնորոշմամբ: Արդարադատության նախարար Դավիթ Հարությունյանը՝ ի դեմս ողջ կառավարության, պատգամավորներին բացահայտեց իրենց դիրքորոշումը՝ կշեռքի նժարին դրվեցին ԱԺ քաղաքական հավակնությունները՝ օրենքների տեսքով, եւ նպատակահարմարությունն ու ժամկետները: 5-6 երկօրյայից հետո խորհրդարանը պետք է ձեռնամուխ լինի 1999 թ. պետբյուջեի օրենքի նախագծի քննարկմանը: Ժամանակը սուղ է նախընտրական քաղաքականի համար:

Տես ➧ էջ 3

Ռազմական կցորդը ստանում է դիվանագիտական աստիճան

Էլի մենք աշխարհում առաջինն ենք

Երեկ Հայաստանի նախագահի մամուլի ծառայությունը տարածեց նախագահի սեպտեմբերի 2-ի հրամանագիրը, որով ԱՄՆ-ում ՀՀ դեսպանության ռազմական կցորդ Հայկ Քոթանջյանին շնորհվել է արտակարգ դեսպանորդ ու լիազոր նախարարի դիվանագիտական աստիճան:

Այս փաստը, անկախ ենթակայի նկատմամբ մեր հարգանքից ու համարումից, եզակի իրադարձություն է համաշխարհային պրակտիկայում. ռազմադիվանագիտական ծառայության ներկայացուցիչը ստանում է դիվանագիտական աստիճան, ավելին՝ ավագությամբ երկրորդը դեսպանի աստիճանից հետո: Ռուսերեն ասած, подставили թե Հ. Քոթանջյանին, թե ՀՀ նախագահին եւ նրա աշխատակազմին: Ո՞ւր էր նայում ՀՀ արտգործնախարարությունը, որի ներկայացմամբ են շնորհվում դեսպանի ու դեսպանորդի կոչումները, մի՞թե այնտեղ չկար որեւէ պրոֆեսիոնալ, որը հուշեր, որ ռազմական կցորդին դիվանագիտական աստիճան տալ ընդունված չէ: Ցավոք, ՀՀ նախագահը չունի դիվանագիտական խորհրդական, որպեսզի հուշի, որ ռազմական, ռազմաօդային եւ ռազմածովային կցորդները աշխատում են դեսպանություններին առընթեր, ներկայացնում են տվյալ երկրի ռազմական գերատեսչությունը մեկ այլ պետության պաշտպանության նախարարությանը կից, հանդիսանում են դեսպանի (կամ դիվանագիտական ներկայացուցչության ղեկավարի) ռազմական հարցերով խորհրդական, սակայն դիվանագիտական աստիճան չեն ստանում, բավարարվելով ռազմական կոչումով:

Կիպրոսի արտգործնախարարը կժամանի Երեւան

Նիկոսիայում ոչ պաշտոնական աղբյուրներից «Ազգ»-ին տեղեկացրին, որ առաջիկա ուրբաթ օրը, սեպտեմբերի 11-ին, Աթենքից գալով մեկօրյա այցելությամբ Երեւան կժամանի Կիպրոսի արտգործնախարար Յոաննիս Քասուլիդիսը: Նույն աղբյուրներին դեռեւս հայտնի չէր արտգործնախարարին ուղեկցող պատվիրակության կազմը, բացի Հայաստանում Կիպրոսի դեսպան (նստավայրը Մոսկվայում) Պլատոն Կիրիսկիդիսից: Պրն Քասուլիդիսը Երեւանում կստորագրի մի շարք միջպետական պայմանագրեր:

Կառավարությունը պատրաստ չէ ավանդները վերականգնելուն

ՀՀ վարչապետի հետ հանդիպման ժամանակ ԱԺ սոցիալական, առողջապահության եւ բնապահպանության հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Գեղամ Ղարիբջանյանը ներկայացրել է իր հանձնաժողովի օրենսդրական նախաձեռնությունը «ՀՀ քաղաքացիների խնայողությունների վերականգնման եւ պաշտպանության մասին»: Վարչապետ Արմեն Դարբինյանը շեշտել է, թե կառավարությունն առայժմ պատրաստ չէ այս խնդրի վերջնական լուծմանը, մշակվում են մի շարք մոտեցումներ՝ ելնելով բյուջեի հնարավորություններից: Այսօր՝ ԼՂՀ-ից վերադառնալուց հետո, կառավարության նիստում պատգամավորներից եւ կառավարության անդամներից կկազմավորվի աշխատանքային խումբ, որը համատեղ՝ մինչեւ «1999 թ. պետբյուջեի օրենքի» նախագծի քննարկումը կծգտի ձեւավորել արժեզրկված ավանդների ինդեքսավորման եւ վերադարձի ժամկետների փոխընդունելի կարգ: Պետությունը պարտավոր է արժեզրկված ավանդները ճանաչել իբրեւ ներքին պարտք, որն աներկբա ենթակա է համարժեք վերադարձի: Հակառակ դեպքում անխուսափելի են սոցիալական ընդվզումները: Հիշեցնենք, որ ԱԺ «Երկրապահ» խումբը եւս մշակում է ավանդների վերականգնման իր տարբերակը:

Լ. Դ.

ՄՈՍԿՎԱ

«Ռուսաստանը կարեւոր նշանակություն ունի Ամերիկայի համար»

ՄՈՍԿՎԱ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Ռուսաստանը կարեւոր նշանակություն ունի Ամերիկայի համար: Մեր տնտեսությունները փոխկապված են»: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի այս մասին այսօր հայտարարել է ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնը Բորիս Ելցինի հետ համատեղ անցկացված մամլո ասուլիսի ժամանակ: «Մենք ընդհանուր արժեքներ ունենք, մեզ կապում է բարեկամությունը: Մեզ նաեւ կապում են ընդհանուր շահերը եւ ընդհանուր պատասխանատվությունը անվտանգության ոլորտում», նշել է Բիլ Քլինթոնը:

«Ես նախագահ Ելցինի հետ քննարկեցի Ռուսաստանի հնարավոր գործողությունները տնտեսության կայունացման եւ վստահության վերականգնման ուղղությամբ», ասել է ԱՄՆ-ի նախագահը: Նա հայտնել է, որ բանակցությունների ընթացքում «հաստատել է Ամերիկայի համոզվածությունը, որ Ռուսաստանը կկարողանա հաղթահարել ներկա յիս ճգնաժամը, ապահովել տնտեսական աճ եւ նոր աշխատատեղեր»: «Բայց միայն այն դեպքում, եթե նա շարունակի իր բարեփոխումները», հայտարարել է ԱՄՆ-ի նախագահը:

Բիլ Քլինթոնի խոսքերով, Ռուսաստանի նախագահը հավաստել է երկրում բարենորոգումները շարունակելու վճռականությունը: «Եվ դա ճիշտ վճռականություն է», ասել է ԱՄՆ-ի նախագահը: Նա ընդգծել է, որ Մ. Նահանգները եւ համաշխարհային հանրակցությունը նախկինի պես պատրաստ են աջակցել Ռուսաստանին, եթե նա շարունակի ընթանալ բարենորոգումների ուղիով:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Դիրքացիկ

Պատասխանելով լրագրողների հարցադրմանը, ՀՀ նախագահի մամլո նորընծա քարտուղար Կասյա Աբգարյանը զգուշավորությամբ պատասխանել է. «Նախագահի՝ Ստամբուլ մեկնելու որեւէ որոշում, ծրագիր դեռ չկա»: Ավելացնեմ՝ չի էլ լինի, համոզված եմ՝ Ռոբերտ Քոչարյանը Ստամբուլ չի մեկնի: Գնալ-չգնալն, իհարկե, նրա իրավունքն է եւ նկատմամբ թշնամանքի զանազան մանր ու մեծ ցույցերի կազմակերպումն այնտեղ: Միայն միամիտները կողնեն, թե այս ամենը Ռոբերտ Քոչարյանի վարչակազմի «կոշտ» կեցվածքի արձագանքն է: Տեր-Պետրոսյանի կեցվածքը Թուրքիայի հանդեպ առավել քան փափուկ էր, այն էլ առանց որեւէ չակերտի (զուր չէ, որ Թուրքիայում ավելի ու ավելի մեծ չափով են «սգում» Տեր-Պետ- ծաղրն է, որ այստեղ պետք է քննարկվի ոչ միայն արցախյան հակամարտության խաղաղ կարգավորման խնդիրը, որը, ինչքան էլ մեզ համար կարեւոր, ընդամենը տարածաշրջանային նշանակություն ունի, այլեւ պետք է ընդունվի «խաղաղության խարտիա», ուր նախատեսված են լինելու նոր հազարամյակի նախաշեմին պետությունների ու ժողովուրդների հարաբերությունների ա-

ԱՄԲԻՈՆ

Նախագահը Ստամբուլ չի՛ գնա

իր իսկ վճռելիք հարցը, բայց եթե անձամբ ես այդպիսի պատեհություն ունենայի նախագահին հենց չգնալու խորհուրդ կտայի, ինչը փորձում եմ անել այս հրապարակմամբ: Ընդսմին, եթե Թուրքիայի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելի հրավերն անձամբ Ռոբերտ Քոչարյանին է վերաբերում, ապա նա հարկադրված պիտի լինի դա մերժել: Իսկ եթե հրավերն անհատական չէ, այլ Թուրքիայի Հանրապետության 75-ամյա տոնակատարություններին Հայաստանի պատվիրակության մասնակցության խնդիր է, ապա կարծում եմ, որ մեր պատվիրակությունը դրան ներկա պետք է գտնվի առավելագույնս արտգործնախարարի մակարդակով, մի տեսակ, ասես, հուշելով, թե դեմ չենք արտաքին կապերի զարգացմանը, որոնք շատ սառեցված են ամենեւին ոչ մեր մեղքով: Պետք է նկատի առնել, որ Թուրքիայի Հանրապետությունը մեր հարեւանն է, եւ նրա գոյությունն անտեսել մենք չենք կարող. ուզենք-չուզենք հարաբերվելու ենք եւ այս կամ այն չափով հարաբերվում էլ ենք այս պետության հետ: Սակայն, ավաղ, ոչ միայն մեր դարավոր պատմության, այլեւ նոր պետականության անցած 8 տարիներին որեւէ բարիդրացիական բան չենք տեսել Թուրքիայից, բացառությամբ մեր անկախության ճանաչումը ԽՍՀՄ փլուզման արշալույսին, ինչն ավելի շատ վկայում էր Խորհրդային Միության Լեթայի գիրկն անցնելու փաստի առթիվ թուրքական կողմի հրճվանքը, քան Հայաստանի Հանրապետության նկատմամբ բարյացակամությունը: Ողջունելով մեր անկախությունը, Անկարան հույս ուներ նաեւ իր ազդեցության տակ առնել Հայաստանը, այստեղից էլ ժամանակ առ ժամանակ սիրալիր ժեստեր էր անում ՀՀ նախկին նախագահին, որն առիթը բաց չէր թողնում իրեն Թուրքիա «զգելու»: Սակայն դրանից ոչինչ դուրս չեկավ, հայ ժողովրդի պատմական հիշողությունը թանգարան հանձնելու հույսերն ի դերեւ ելան, եւ պաշտոնական Անկարան ավելի ու ավելի հաճախ սկսեց մեզ ցուցադրել իր ժանիքները, որ սկզբում փորձում էր թաքցնել: Ապացույցը ոչ միայն Հայաստանի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումից Անկարայի համառ հրաժարումն է, արցախյան գոյամարտի նկատմամբ նրա գրաված թշնամական դիրքը, մեր երկրի ցամաքային շրջափակման շարունակումը, այլեւ վերջին շրջանում հակահայկական հիստերիայի բորբոքումը Թուրքիայում եւ մեր

րոսյանի պաշտոնաթողությունը), սակայն Անկարայի դիրքորոշումը նույնն էր: Տարբերությունն այժմ միայն այն է, որ Թուրքիայում էլ ավելի է մեծացել շփոթմունքը Հայաստանի հանդեպ որդեգրվելիք քաղաքականության հարցում, եւ դրա մեղավորը ոչ այնքան պաշտոնական Երեւանն է, որքան... համաշխարհային հանրությունը: Նկատի ունեմ Թուրքիայի կողմից համառորեն «հերքվող» Հայոց ցեղասպանության ոճրի ճանաչումը մի ամբողջ շարք միջազգային կազմակերպությունների ու երկրների, այդ թվում Ֆրանսիայի պես կարեւոր պետության Ազգային ժողովի կողմից, որն ուղղակի ցնցակաթվածի է հասցրել Անկարային: Այստեղ չեն ուզում հասկանալ, որ Հայոց եղեռնի զարհուրանքը ճանաչելն ու դատապարտելը ոչ միայն եւ ոչ այնքան Հայաստանի նոր իշխանությունների քաղաքականության հետեւանքն է, «Երեւանի սադրանքն» է, որքան անշրջելի, օբյեկտիվորեն անհրաժեշտ եւ պատմականորեն անխուսափելի գործընթաց, քանզի մարդկությունը չի կարող մարդեղենանալ, չի կարող գնալ դեպի քաղաքակրթության ավելի բարձր մակարդակ, եթե վաղ, թե ուշ չթոթափի իր խղճի վրա ծանրացած զարհուրանքի բեռը: Քանի դեռ Թուրքիան սա չի հասկացել կամ, ավելի ճիշտ, չի ուզում հասկանալ, մենք ի՞նչ ունենք «ուրախանալու» այսպիսի մի բիրտ ու բարբարոս պետության տարեդարձի առթիվ, որ դրան դեռ մասնակցենք էլ ՀՀ նախագահի մակարդակով: Սա առաջին: Երկրորդ. 1999-ին նախատեսվում է Թուրքիայում, նույն Ստամբուլում անցկացնել այս 100-ամյակի ԵԱՀԿ վերջին գագաթաժողովը: Ճակատագրի ռավել քաղաքակիրթ կառուցման սկզբունքներ: Վայրենի բան կլիներ, եթե գալիք հազարամյակում աշխարհին խաղաղության քարոզ ուղղվեր այն պետության տարածքից, որը նախորդ հազարամյակում ամենից ավելի վայրագորեն է լլկել համաշխարհային խաղաղությունն ու պղտորել ժողովուրդների արյունը: Նկատի ունեցեք, ԵԱՀԿ գագաթաժողովը պետք է տեղի ունենա ոչ թե որեւէ բուն թուրքական քաղաքում, այլ 1453-ի մայիսի 29-ի սեւ օրը թուրքերի կողմից զավթված հունական քաղաքակրթության կենտրոն Կոստանդնուպոլսում: Կարծում եմ, որ զուտ բարոյական նկատառումներով ոչ Հունաստանը, ոչ Հայաստանը, ոչ էլ մի շարք այլ երկրներ, եթե չեն կորցրել ամոթը, չպիտի համակերպվեն այսպիսի հրեշավոր անարդարության. համաշխարհային քաղաքակրթության հետագա գոյատեւման սկզբունքները նախատեսող փաստաթուղթը պատմության մեջ չպետք է մտնի «Ստամբուլյան խարտիա» անունով: Էլ չեմ ասում արցախյան հարցի մասին, որի վերաբերյալ Ստամբուլում հազիվ թե արդարացի որոշում կայացվի: Հետեւաբար ենթադրում եմ, որ Հայաստանը ջանքեր պիտի գործադրի (եթե արդեն չի գործադրում), որպեսզի ԵԱՀԿ գագաթաժողովը Ստամբուլում տեղի չունենա, իսկ տեղի ունենալու դեպքում էլ այնտեղ Արցախի հարցը չքննարկվի եւ «խաղաղության խարտիան» այնտեղ չընդունվի: Այսքանից հետո Ռոբերտ Քոչարյանին ի՞նչ է մնում անելու Ստամբուլում: Ստամբուլյան գագաթաժողովի մասին իր բացասական դիրքորոշո՞ւմը ներկայացնի վաղօրոք:

Երրորդ եւ վերջին նկատառումը. Թուրքիայի Հանրապետության 75-ամյա տոնակատարությունը, ավաղ, ժամանակային առումով համընկնում է Կարսի անկման եւ 30 հազարանոց կարսահայության արյունարբու ջարդի 76-րդ տարեդարձին: Թուրքերը սա, իրենց արժանի լպիրշությամբ, նշում են իբրեւ «Կարսի ազատագրման» տարեդարձ: Այդպիսի արյունոտ տարեդարձներ նրանց պատմության մեջ ինչքա՜ն ուզես: Թող տոնեն, քանի դեռ չեն քաղաքակրթվել եւ չեն ամաչում այդպիսի արյունոտ «տոներից», իրենց մուրն իրենց գլուխը, բայց թող այդ «խրախճանքը» անեն առանց մեզ, առանց մեր նախագահի: Ահա ինչու համոզված եմ, որ Ռոբերտ Քոչարյանը Ստամբուլ չի գնա: Ու ճիշտ կանի:

ՌԱՖԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

[illegible]

Կարեն Դեմիրճյանի կուսակցությունը շենք է խնդրում

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ: Հայաստանի ժողովրդական կուսակցության նախագահ Կարեն Դեմիրճյանը, ՀԺԿ վարչությունը, համաձայն ՀՀ «Հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների մասին» օրենքի 6 հոդվածի, Երեւանի կենտրոնում շինություն տրամադրելու գրավոր խնդրանքով դիմել են երկրի վարչապետ Արմեն Դարբինյանին: Այդ մասին հայտնեց ՀԺԿ վարչության քաղքարտուղար Հմայակ Հովհաննիսյանը:

Հայկական կոնյակը կրկին բարձունքում է

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ: Օգոստոսի 28-30-ը Սոչիում տեղի ունեցավ «Գինի օղի 98» միջազգային մասնագիտացված ցուցահանդեսը, որին մասնակցեցին ԱՊՀ բոլոր երկրները, նաեւ հեռավոր արտասահմանյան պետություններ (Ֆրանսիա, Իտալիա, Գերմանիա, Չեխիա եւ այլն): Հայաստանը ներկայացնում էր ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության «Ագրոմարկետինգ» ՊՓԸ: Արցույթին համտեսման ներկայացված 538 նմուշից Հայաստանի Արտաշատի գինու-կոնյակի գործարանը շահեց 4 ոսկե մեդալ, դրանցից երկուսը՝ «Արտաշատ» եւ «Արտավազդ» կոնյակները, մյուս երկուսը՝ «Գեսաշեն» եւ «Այգեշատ» գինիները: «Արենի» չոր գինին արժանացավ բրոնզե մեդալի:

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ

Գորիս-Շուշի-Ստեփանակերտ ավտոմայրուղու բացումը

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Օգոստոսի 2-ին ԼՂՀ-ում տեղի ունեցավ Գորիս-Ստեփանակերտ ավտոմայրուղու Գորիս-Շուշի տարածքի 1-ին, 2-րդ եւ 3-րդ հատվածների բացումը:

Բացման արարողությանը մասնակցում էին ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանը, ՀՀ վարչապետ Արմեն Դարբինյանը, ԼՂՀ վարչապետ Ժիրայր Պողոսյանը, ԼՂՀ ԱԺ նախագահ Օլեգ Եսայանը, պաշտպանության նախարար Սամվել Բաբայանը, ՀՀ ԱԱ եւ ՆԳ նախարար Սերժ Սարգսյանը, Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը, ՀՀ նախարարներ, «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը եւ պաշտոնատար այլ անձինք:

Ավտոմայրուղու հանդիսավոր բացման արարողության մասնակիցները շեշտեցին, որ ավտոճանապարհի վերանորոգումը ռազմավարական մեծ նշանակություն ունի ՀՀ-ի եւ ԼՂՀ-ի համար: Ճանապարհահատվածի վերանորոգմանն իրենց մասնակցությունն են բերել սփյուռքահայ 200 հազարից ավելի ընտանիքներ: «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Ռաֆֆի Հովհաննիսյանն իր ելույթում նշեց, որ ավտոճանապարհի վերանորոգման համար ծախսվել է 8 մլն 800 հազար ԱՄՆ դոլար: Նա ավելացրեց, որ Շուշի-Ստեփանակերտ ավտոճանապարհը կկառուցվի մինչեւ 1999 թվականը:

«Ադրբեջանին Ղարաբաղը պետք չէ, այստեղ առկա են միայն քաղաքական հավակնությունները»

Գրում է սփյուռքահայ պրոֆեսորը

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Սփյուռքահայ պրոֆեսոր Լեւոն Մարաշլյանը գտնում է, որ ղարաբաղյան կարգավորման խնդրում Հայաստանի վարած քաղաքական կուրսում անհրաժեշտ է շեշտադրում կատարել հարցի այն կողմի վրա, որ առանց ԼՂՀ-ի Հայաստանը ոչ մի կերպ չի կարող ապահովել իր բնականոն կենսագործունեությունը, «իսկ Ադրբեջանին Ղարաբաղն ամենեւին պետք չէ. այստեղ առկա են միայն քաղաքական հավակնությունները»: Իր այս տեսակետը, բազում հիմնավորումներով հանդերձ, Լ. Մարաշլյանը հրապարակել է բազմամիլիոնանոց տպաքանակ ունեցող «Լոս Անջելես թայմս» եւ ամերիկյան այլ թերթերում:

Ըստ պրոֆեսորի, Ղարաբաղն ունենալով իր կազմում Ադրբեջանը երբեք չի կարող բարգավաճել՝ ընդմիշտ վտանգված լինելով իր ազգային անվտանգությունը: Միաժամանակ, Հայաստանը չի կարող բարգավաճել եւ ապահովել իր ազգային անվտանգությունն առանց Ղարաբաղի, հետեւաբար եւ չի կարող զիջել այն:

Ինչ վերաբերում է միջազգային հանրության կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցին, ապա, ըստ Լեւոն Մարաշլյանի, ցեղասպանությունն ուրանալու եւ իր քաղաքականությունն առաջ մղելու նպատակով Թուրքիան պատրաստ է հսկայական գումարներ ծախսել Լոս Անջելեսում եւ մի շարք այլ քաղաքներում գործող խոշոր համալսարաններում թուրքական ամբիոն հիմնելու նպատակով, ինչը, սակայն, չի հաջողվել հայկական սփյուռքի հարուցած մի շարք խոչընդոտների շնորհիվ:

Լեւոն Մարաշլյանը գրում է, որ երբ 1996 թ. ԱՄՆ Կոնգրեսի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովում բուռն բանավեճ է ծավալվել Հայոց ցեղասպանության հարցի շուրջ, «ցեղասպանություն բառն արտասանվել է մի քանի հարյուր անգամ, եւ դա նշանակում է, որ մարդիկ եւ քաղաքական գործիչները գիտեն նման փաստի անհերքելիությունը, սակայն ծածկում ու միայն կարճատեւ ժամանակ են շահում»: Պրոֆեսորը նշում է, որ ներկայումս թուրքական կառավարությունն այդ հարցում նոր քաղաքական կուրս է որդեգրել եւ ձգտում է զանազան ամբիոններում, մամուլում եւ միջազգային ատյաններում բանավեճերին ընդառաջ գնալ, անգամ հրահրել դրանք եւ շեշտը դնել փաստերի բացակայության վրա:

Ամերիկահայ դիվանագետը հայերին, ադրբեջանցիներին եւ թուրքերին խորհուրդ է տալիս ԱՄՆ-ի օգնությամբ բարելավել իրենց վիճակը

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ԱՄՆ-ի Հյուսթոն քաղաքի Ռայսի համալսարանի Ջեյմս Բեյքերի անվան ինստիտուտի հիմնադիր անդամ, ինստիտուտի հասարակության հետ տարվող քաղաքականության ծրագրի ղեկավար, ամերիկահայ դիվանագետ Էդուարդ Ճերեճյանը «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանին տված հարցազրույցում նշել է, որ իրենց ինստիտուտը ուսումնասիրությունների անցկացման չափազանց լուրջ օրակարգ ունի: Բացի Մ. Նահանգների առնչությամբ կատարվող զանազան հարցերի ուսումնասիրության, ինստիտուտը քաղաքականության ասպարեզում զբաղվում է հակամարտությունների լուծման, Կասպյան ավազանի երկրների կացության շուրջ հետազոտություններով: Ինստիտուտը լուրջ ուսումնասիրություններ է կատարում նաեւ աշխարհում նավթի պաշարների խնդրի շուրջ: Ըստ Ճերեճյանի, իրենք զբաղվում են նաեւ կովկասյան հակամարտությունների լուծմամբ: Այդ առնչությամբ հանդիպումներ են ունենում Հայաստանի, Թուրքիայի, Ադրբեջանի կառավարությունների հետ: «Ես կապ եմ ունեցել Լ. Տեր-Պետրոսյանի ու նրա կառավարության անդամների հետ եւ շուտով հանդիպելու եմ նաեւ ՀՀ ներկայիս նախագահ Ռ. Քոչարյանի հետ», ասել է նա: Ըստ ամերիկահայ դիվանագետի, ղարաբաղյան խնդիրը պետք է կարգավորել այնպես, որ տարածաշրջանում հաստատվի խաղաղություն եւ կայունություն, որպեսզի հնարավոր լինի լուծել տարածաշրջանի երկրների սոցիալ-տնտեսական հարցերը: «Ժամանակը սուղ է, եւ հիմա ճիշտ պահն է, որպեսզի հայերը, ադրբեջանցիները, թուրքերը ձգտեն ԱՄՆ-ի օգնությամբ բարելավել իրենց երկրների բնակչության կենսամակարդակը: Պատերազմը սկսվելու վախ կա, ինչը կվատթարացնի ժողովրդի վիճակը, եւ հետեւաբար պետք է լուրջ լինենք եւ ամեն ինչ անենք համաձայնության հասնելու համար», ասել է Ճերեճյանը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակվում է [illegible]
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, ATAT (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՀԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՀԱԿՈԲՅԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրենություն / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H.AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

8-ՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

ԱԺ-կառավարություն քաղաքական բախումների թատերաշրջան

Սկիզբը էջ 1

Մի՛ մերժեք կառավարությանն արտահայտել իր դիրքորոշումը

Յորդորում էր Խոսրով Հարությունյանը: Իսկ կառավարությունն առաջարկում է ԱԺ մեծ ճռօրյայի օրակարգից հանել «Գիտական աստիճանի եւ կոչումների մասին» Ֆադեյ Սարգսյանի եւ Հովի. Թոմաջյանի օրենսդրական առաջարկը՝ պատճառաբանելով, թե այն բաղկացուցիչ մեկ մասն է «Գիտության մասին» օրենքի, որի հայեցակարգը դեռ պատրաստ չէ: Խոսրով Հարությունյանն անկեղծորեն այս, ինչպես նաեւ զուգակից «Կրթության մասին» օրենքները համարեց «չարչրկված, ճակատագիր չունեցող», իսկ Վարդան Բոստանջյանը շրջանառության մեջ գտնվող օրենքի նախագիծը գնահատեց իբրեւ «անհայեցակարգ, նպատակ չպարունակող»: Մկրտիչ Գիմիշյանն առավել միանշանակ էր. «Ամեն անկյունում թեկնածուներ ու դոկտորներ են ծնվում, տարբեր ակադեմիկոսներ»: Ի վերջո այս ոլորտում փորձարարության իրավունքը չունենալու վճռականությամբ որոշվեց օրենքի նախագիծը օրակարգից չհանել եւ քննարկել նվազագույնը դոցենտներին, բուհերին վերաբերող բաժինները՝ հետագայում կազմակերպելով գիտությանը վերաբերող պատգամավորական լսումներ:

Արմեն Եղիազարյանը դեմ է ներմուծողների շահերի զոհմանը

ԱԺ ֆինանսավարկային, բյուջետային եւ տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Արմեն Եղիազարյանը համակարծիք էր կառավարության դիրքորոշմանը՝ օրակարգից հանել «Գովազդի մասին» օրենքում փոփոխություններ կատարելու նախագիծը, որ նախաձեռնել էին Զեմմա Անանյանը, Ժիրայր Գեւորգյանը եւ Նորիկ Պետրոսյանը: Փոփոխությունների այդ հայրենական արտադրողի շահերի պաշտպանությունն էր ֆինանսական գործիքներով՝ առաջարկվում է մամուլով եւ հեռուստատեսությամբ, ինչպես նաեւ քաղաքում տեղադրվող գովազդների գները կտրուկ տարբերակել ներմուծողների եւ տեղական արտադրողների համար: Դիցուք «Մարլբորո» ներմուծողը 10 անգամ թանկ պետք է վճարի, քան «Գառնի» կամ «Ախթամար» արտադրողը: Նույնը վերաբերում է խմիչքներին: Արմեն Եղիազարյանը միանշանակ էր. «Դիսկրիմինացիան անընդունելի է», թեեւ դժվար է «դիսկրիմինացիա» համարել նոր-նոր զարգացող տեղական արտադրության խթանումը: Զուտ ժողովրդավարական փաստարկներին գումարվեց նաեւ տնտեսագիտականը. «Մենք եկամտի աղբյուրից կտրում ենք հայկական ազգային հեռուստաեթերը եւ ռադիոն, ինչպես նաեւ համայնքային բյուջեները»: Միով բանիվ, կառավարությունը եւ ֆինանսավարկային հանձնաժողովի նախագահն ընտրում են «Հայտնաբերեք Ամերիկայի ոգին» ցուցապաստառը, որն առաջարկում է ծխել անդրօվկիանոսյան ծխախոտներ, ըմբոշխնել արտերկրի խմիչքներ: Սերն ուրիշ չէ:

Ո՞վ ո՞ւմ պիտի տա հարկային արտոնություններ

Առաջարկելով ԱԺ օրակարգը բեռնաթափել 8 օրենսդրական նախագծերից՝ Դավիթ Հարությունյանը վկայակոչեց այն օրենքները, որոնք գործադիր իշխանության համոզմամբ պատրաստ են մինչեւ դեկտեմբեր ընդունվելու համար: Այդ 4-5 օրենքներից 2-ը վերաբերում են հարկային արտոնություններին. ա) ՀԱԷԿ ՓԲԸ-ին հարկային արտոնություններ տալու մասին եւ բ) «Ոռոգում» ՓԲԸ դուստր ընկերություններին սոցիալական վճարների կատարման արտոնություն սահմանելու մասին: Արմեն Եղիազարյանն ընդոստացավ՝ պնդելով, թե կառավարությունը փոխում է խաղի կանոնները՝ խախտելով նախնական պայմանավորվածությունը, ըստ որի կառավարությունը փաթեթով պետք է ներկայացներ այն ձեռնարկությունների ցանկը, որտեղ սեփականաշնորհման կամ հետսեփականաշնորհման խնդիրների հետ կապված պարտքերի վերակազմավորում պետք է առաջարկվեր: Փոխարենը զատ-զատ ԱԺ-ին հրամցվում են ձեռնարկություններ, որոնց տրվում են որոշակի հարկային արտոնություններ ավելի ճիշտ. նրանց զիջում են բյուջեի հանդեպ ունեցած հարկային պարտավորությունները: Կառավարության անունից Գագիկ Արզումանյանը շեշտեց, թե իրենց քաղաքականությունը շարունակում է ընթանալ հարկային արտոնությունները հնարավորինս բացառելու կամ խիստ վերացնելու ուղեգծով, բայց որոշ դեպքերում արտոնություններն անխուսափելի են: Զորօրինակ ՀԱԷԿ-ը վառելիք է գնում ՌԴ-ից եւ ստիպված է 2 անգամ վճարել ԱԱՀ, մեկը՝ ՌԴ-ում, մյուսը՝ ՀՀ-ում: Ներկայումս գործող էլեկտրաէներգիայի սակագինը հաշվարկված է մեկ անգամ ԱԱՀ վճարելու տարբերակով: Ուստի այսօր կամ պետք է ազատել նրան ՀՀ-ում ԱԱՀ վճարելուց, կամ բարձրացնել էլեկտրաէներգիայի սակագինը: ԱԺ-ն խորաթափանցորեն համաձայնեց ակնհայտ սոցիալական հնչեղություն ունեցող այս խնդրի դրական լուծմանը. ՀԱԷԿ-ին ԱՊՀ երկրներից ներկրված վառելիքը ԱԱՀ կրկնակի հարկումից ազատելու արտոնությունը կտրվի, ոռոգման համակարգի դուստր ընկերություններին առայժմ մերժվեց արտոնություն հաստատել:

ԱԺ-կառավարություն փոխզիջումը օրակարգի առումով երեկ դեռ միայն սաղմնավորվեց, քանզի այսօր արդեն 60-ից ավելի հրատապ համարված օրինագծերը կսկսեն քննարկել պատգամավորական խումբ-խմբակցությունները, որոնց դիրքորոշումն ավելի քաղաքականացված է:

Աննախադեպ հրդեհներ Լոռու մարզում

ՎԱՆԱՁՈՐ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Բերքահավաքի եռուն այս օրերին աննախադեպ վնաս է արձանագրվել Լոռու մարզի Ստեփանավանի տարածաշրջանի հացահատիկային կուլտուրաներ աճեցնող գյուղացիական տնտեսություններում:

Ինչպես տեղեկացավ Արմենպրեսի թղթակիցը հավաստի աղբյուրներից, շատ գյուղացիներ չեն կարողանում իրենց հավաքած ծղոտը դաշտերից տեղափոխել եւ պարզապես... այրում են: Նույն աղբյուրը հավաստում է, որ գյուղացին հրո ճարակ է դարձնում ոչ միայն իր ձեռքերով դաշտերում հավաքած եւ դեզերով շարված անասնակերը, այլեւ, նույնիսկ, ծղոտի խտացված խորանարդները, որոնք ինչպես հայտնի է պատրաստվում են գյուղմեքենաների կիրառմամբ: Սեփական աշխատանքի պտուղները մոխիր դարձնող գյուղացիների այդ հուսահատական քայլը առավել եւս վտանգավոր է այն տեսանկյունից, որ աննախադեպ շոգ բնակլիմայական պայմաններում հրդեհը կարող է տարածվել նաեւ դաշտերին հարեւան անտառներում:

ՇՓՈՒՄՆԵՐ

Համաժողով Ստեփանակերտում՝ ադրբեջանցի լրագրողների մասնակցությամբ

Օգոստոսի 29-ին ադրբեջանցի մի խումբ լրագրողներ հայ լրագրողների հետ Երեւանից մեկնեցին Ստեփանակերտ: Սա ադրբեջանցի լրագրողների առաջին այցելությունն էր Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն: Այցելության առիթը «Աջակցություն Անդրկովկասի ԶԼՄ-ներին» ծրագրով անցկացվող համաժողովն էր, որին, ինչ խոսք, ակտիվորեն մասնակցեցին նաեւ ԼՂՀ-ի լրագրողները: Օգտվելով առիթից նշենք, որ վերոհիշյալ ծրագրի հեղինակը շվեյցարաբնակ մեր հայրենակից Վիգեն Չթըյանն է: «Ազգի» թղթակից Արիս Ղազինյանը ծրագրի հայաստանյան համակարգողն է: Ծրագիրը ֆինանսավորվում է Շվեյցարիայի արտգործնախարարության կողմից: Համաժողովն անցկացվեց հետեւյալ թեմաների շուրջ. ներքաղաքական իրավիճակը անդրկովկասյան հանրապետություններում, տարածաշրջանային համագործակցությունները, նավթային ծրագրերն ու ԶԼՄ-ների խնդիրները:

Մինչ համաժողովի մանրամասներին անդրադառնալը նշենք, որ այցելության առաջին օրը լրագրողները Ստեփանակերտում հանդիպեցին ԼՂՀ արտգործնախարար Նաիրա Մելքումյանի հետ, իսկ վերջին օրը նրանց ընդունեց ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանը: Հանդիպմանն ու ընդունելությանը ադրբեջանցի լրագրողները ԼՂՀ նախագահին, առավել եւս արտգործնախարարին դիմելիս իրենց սանձարձակություններով հաճախ խախտում էին թե լրագրության եւ թե տարրական էթիկայի կանոնները: Թերեւս այդ սանձարձակության ակնհայտ դրսեւորումն էր ղարաբաղցի մեր գործընկերոջ՝ Սեյրան Կարապետյանի ելույթը բոյկոտի ենթարկելը՝ զեկուցման մեջ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն հասկացողությունը օգտագործելու համար:

Համենայն դեպս, համաժողովի առաջին նիստը Հայաստանի ներքաղաքական իրավիճակի մասին զեկուցումով բացեց «Սնարք» գործակալության տնօրեն Գայանե Մովսիսյանը: Նրա հակիրճ, բայց բովանդակալից ելույթին հետեւեց Էլդանիզ Ալիեւի զեկուցումը: Դա հասկանալի պատճառներով նվիրված էր Ադրբեջանում նախագահական առաջիկա ընտրություններին, ուստի եւ զեկուցողը հասկանալիորեն քննության ենթարկեց որպես նախագահ Հեյդար Ալիեւի գործունեությունը: Զեկուցողը կարծիք հայտնեց, որ Ալիեւը չի կարողացել լուծել Ղարաբաղի հարցն ու սեփականաշնորհման խնդիրը հանրապետությունում, նրան չի հաջողվել պայքարել նաեւ կաշառակերության, պաշտոնի չարաշահումների եւ կամայականությունների դեմ: Դեռ ավելին, այդ ամենը դարձել է Ալիեւի մերձավորների եւ նրա մերձակա շրջապատի մենաշնորհը, ինչը, ըստ զեկուցողի, նպաստել է երկրում ներքաղաքական իրավիճակի սրմանը, սոցիալական լարվածության աճին: Զեկուցողը, ամփոփելով իր ելույթը, կարծիք հայտնեց, որ առաջիկա նախագահական ընտրություններն Ադրբեջանում այնուամենայնիվ կավարտվեն Ալիեւի հաղթանակով, քանզի մյուս թեկնածուներն իրենց մակարդակով զգալիորեն զիջում են նրան:

ԼՂՀ ռադիոյի ռուսական ծառայության աշխատակից Սեյրան Կարապետյանն իր ելույթում նշեց, որ Լեռնային Ղարաբաղում գործում են 26 հասարակական կազմակերպություն եւ քաղաքական 6 կուսակցություն, որոնցից վերջինը գրանցվել է կոմունիստական կուսակցությունը:

Ադրբեջանցի լրագրողների մեջ Էլդանիզ Ալիեւի ելույթը բավականին տպավորիչ էր: Ինչ վերաբերում է մյուս ելույթներին, ապա դրանց մեջ կարելի է առանձնացնել «Տուրան» գործակալության աշխատակցուհի Լեյլա Օսմանովայի ելույթը հակառուսական ուղղվածությամբ: Նա Ռուսաստանին անդրկովկասյան հանրապետություններում անկախության ամրապնդման եւ տարածաշրջանի կայունության գլխավոր խոչընդոտ դիտեց, որակելով Ռուսաստանին «չարիքների կայսրություն»:

Տողերիս հեղինակն իր «Տարածաշրջանային համագործակցությունները եւ դրանց հնարավոր հետեւանքները Հայաստանի համար» խորագրով զեկուցմամբ անդրադարձավ «բարիքների կայսրության»՝ ԱՄՆ-ի եւ առհասարակ Արեւմուտքի գործունեությանը տարածաշրջանում: Փորձ արվեց ցույց տալ, որ այդ համագործակցությունների նպատակը Ռուսաստանի դուրս մղումն է Անդրկովկասից: Քանի որ տարածաշրջանային համագործակցությունների նախաձեռնողները չեն թաքցնում այդ նպատակը, ուստի եւ անդրկովկասյան հանրապետությունները ժողովրդավարության ամրապնդման, տնտեսական հարաբերությունների զարգացման, ժողովուրդների բարգավաճման կարգախոսները, որոնցով պատճառաբանվում է համագործակցությունների անհրաժեշտությունը, դառնում են յուրատեսակ պատրվակ: Իսկ այդ պատրվակը ծառայեցվում է Անդրկովկասը վերահսկելու նպատակին: Գաղտնիք չէ, որ անդրկովկասյան հանրապետություններում ժողովրդավարության ամրապնդումը, տնտեսական հարաբերությունների զարգացումը, դրանց բարգավաճումն ու տարածաշրջանի կայունությունը հազիվ թե ծառայի Արեւմուտքի նպատակներին եւ վերահսկողության հաստատմանը: Ընդհակառակը, դա ամրապնդում է անդրկովկասյան հանրապետությունների ինքնիշխանությունը եւ անկախությունը:

Այնուհանդերձ պետք է ասել, որ համաժողովը կայացավ: Շնորհիվ դրա, առաջին անգամ Ստեփանակերտում կայացավ նաեւ հայ եւ ադրբեջանցի լրագրողների հանդիպումը: Որեւէ հույսեր կապել այդ հանդիպման հետ ճիշտ չի լինի, բայց որ դա օգտակար էր, անժխտելի է:

[illegible]

Ռուսաստանի ֆինանսական շուկայում իրարանցում, իսկ Հայաստանում՝ «ծրագրային հանդարտություն»

Սկիզբը էջ 1

Ինչ վերաբերում է փոքրիկ տատանումներին, ապա դրանք փոքր ծավալի «մանր սպեկուլյացիաներ են» եւ զսպելու խնդիր չկա: «Ուղղակի ուզում ենք, որ շուկան մի անգամ իրեն դրսեւորի առանց ԿԲ-ի, տեսնենք, թե մինչեւ ուր ենք գնում», ասաց պրն Երիցյանը: Իսկ «Մինչեւ ո՞ւր» հարցի պատասխանը միանշանակ է, այս տարվա բյուջեով նախատեսված է դոլարի փոխարժեքը մինչեւ 520 դրամ, իսկ ծրագրով՝ մինչեւ 550:

Հայաստանը դեռեւս տարեսկզբից շատ մեծ արժեք է վճարել, որպեսզի «այսօրվա կայունությունը ապահովվի». «Չենք լողացրել տնտեսությունը լիկվիդայնությամբ», որ այսօր Ռուսաստանի խնդիրները չունենանք: Ուղղակի հարց է առաջանում՝ ինչի՞ համար կենտրոնական բանկը կորցնի ռեզերվներ, եթե մեկը փողոցում ասում է, որ Ռուսաստանում ռուբլու արժեզրկում է, նշանակում է՝ Հայաստանում եւս պետք է լինի արժեզրկում, այդ պարագայում ոչ թե պետությունը պետք է կորուստ կրի, այլ այդ մարդը: Խնդիրը ստեղծված իրավիճակից հարստանալ ցանկացողներին ու խուճապ առաջացնողներին պատժելն է: Իսկ եթե փոխարժեքի անկումը շուկայում շարունակվի, ապա ցանկացած պահի կարող ենք անհրաժեշտ միջոցառումներով ֆիքսել փոխարժեքը»:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանի բանկային համակարգում առկա ռուսական ռուբլուն, ապա դրա արժեքը 0,5 մլն-ից 700 հազ. դոլարի չի հասնի, որը ակտիվների մեկ տոկոսն էլ չի կազմում, իսկ բանկերում գործառնություններ ռուսական ռուբլով չէին կատարվում: Հնարավոր է, որ գործառնությունների ակտիվությունը մի փոքր թուլանա, որովհետեւ ռուսական շուկաների հետ աշխատում ենք, սակայն ոչ մի վնասի խնդիր չկա: Ներմուծումների եւ արտահանումների վրա իրավիճակի ազդեցության վերաբերյալ նշվեց, որ Հայաստան ներմուծումների ընդհանուր ծավալի մեջ ԱՊՀ երկրների, այդ թվում Ռուսաստանի, բաժինը հասնում է մոտ 30 տոկոսի, ինչը էական ազդեցություն չի ունենա, եթե նկատի ունենանք, որ պայմանագրային գործարքները կատարվում են հիմնականում դոլարով: Իսկ ռուսական ֆինանսական ճգնաժամի հետ կապված Հայաստանում օտարերկրյա ներդնողների հետ կապված հարցի առնչությամբ, այնուամենայնիվ, ըստ պրն Երիցյանի, նկատվում է որոշ ներդնողների զգուշավորություն, իսկ մի քանի ներդնողներ ուղղակի ետ են քաշվել:

Պրն Երիցյանը իր հերթին վերլուծեց Ռուսաստանի ճգնաժամը պատճառահետեւանքային շղթայում: Ընդհանուր առմամբ պատկերացումն այսպիսին էր, պատկերավոր ասած, Հայաստանը Ռուսաստան չէ, ԿԲ-ն արել է պրոֆիլակտիկ բոլոր աշխատանքները, որպեսզի չկրկնվեն Ռուսաստանի ֆինանսական շուկայի խնդիրները:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ
գաղթօջախներ

Լեհաստանը եւ լեհահայ գաղութը

Երկրի այսօրվա վիճակը եւ անցյալի խորհուրդները

ՀԲԸՄ-ի հրատարակած AGBU անգլիատառ հանդեսը շարունակելով իր բարի ավանդույթը, այս տարվա հուլիսյան համարը նվիրել է Լեհաստանին եւ Լեհաստանում ապաստան գտած 800 տարվա հայկական համայնքին: Տեղեկությունները, որ ստորեւ թարգմանաբար ներկայացնում ենք, վերցված են Բոգդան Տուրեկի եւ Դավիթ Զենյանի հոդվածներից:

Հաջող ընթացք

Մեկ տասնամյակ առաջվա Լեհաստանին ծանոթ այցելուներն այսօր ապշած են մնում տեղի ունեցած փոփոխություններից: Երկիրն անճանաչելիորեն փոխվել է: Զբոսաշրջիկների ավելացող խմբերին զուգահեռ լեհերն էլ են ավելի հաճախ ճամփորդում այլ երկրներ: Նրանց սպառողական զամբյուղը, որը 15 տարի առաջ կազմում էր ընդամենը 30 դոլար ամսական, այժմ բարձրացել է 380 դոլարի: Հերթերը, որոնք մի ժամանակ սննդի այս կամ այն տեսակի պակասի հետեւանքով էին գոյանում, այժմ շարվում են բրոքերային շենքերի առաջ, քանի որ լեհերն իրենք էլ են մասնակցում պետական ձեռնարկությունների սեփականացմանը: Արեւմտյան շուկային հատուկ գրեթե ամեն տեսակի ու որակի ապրանք կարելի է ձեռք բերել Լեհաստանում: Նովի Սվիատ արդիական փողոցում են տեղակայված Էստե Լոդերի, Պիեռ Կարդենի եւ նորաձեւության այլ տների մասնաճյուղերը, իսկ գարնանը Մակդոնալդսը բացել է երկրում 100-րդ ռեստորանը: 1996-ին 373 հազար ավտոմեքենա է վաճառվել, ռեկորդային թիվ համեմատած այն տարիների հետ, երբ լեհերը պետք է առնվազն երեք տարվա աշխատավարձ մի կողմ դնեին եւ մի տարի էլ սպասեին, որ տեր դառնային լեհական արտադրության «Ֆիատ» փոքր չափի ավտոմեքենայի: Այժմ լավագույն հնարավորություններն են ստեղծված հատկապես նրանց համար, ովքեր նոր գաղափարներ կարող են առաջարկել եւ դրանց կենսագործման ուղիներ գտնել: Ինը տարի առաջ ստեղծված Պրոկոմ Սոֆթուեր տեղեկատվական տեխնոլոգիայի կենտրոնն այսօր 344 գրասենյակ ունի ամբողջ երկրում, 1400 աշխատող եւ 81 մլն դոլարի հասնող (1997-ին) եկամուտ:

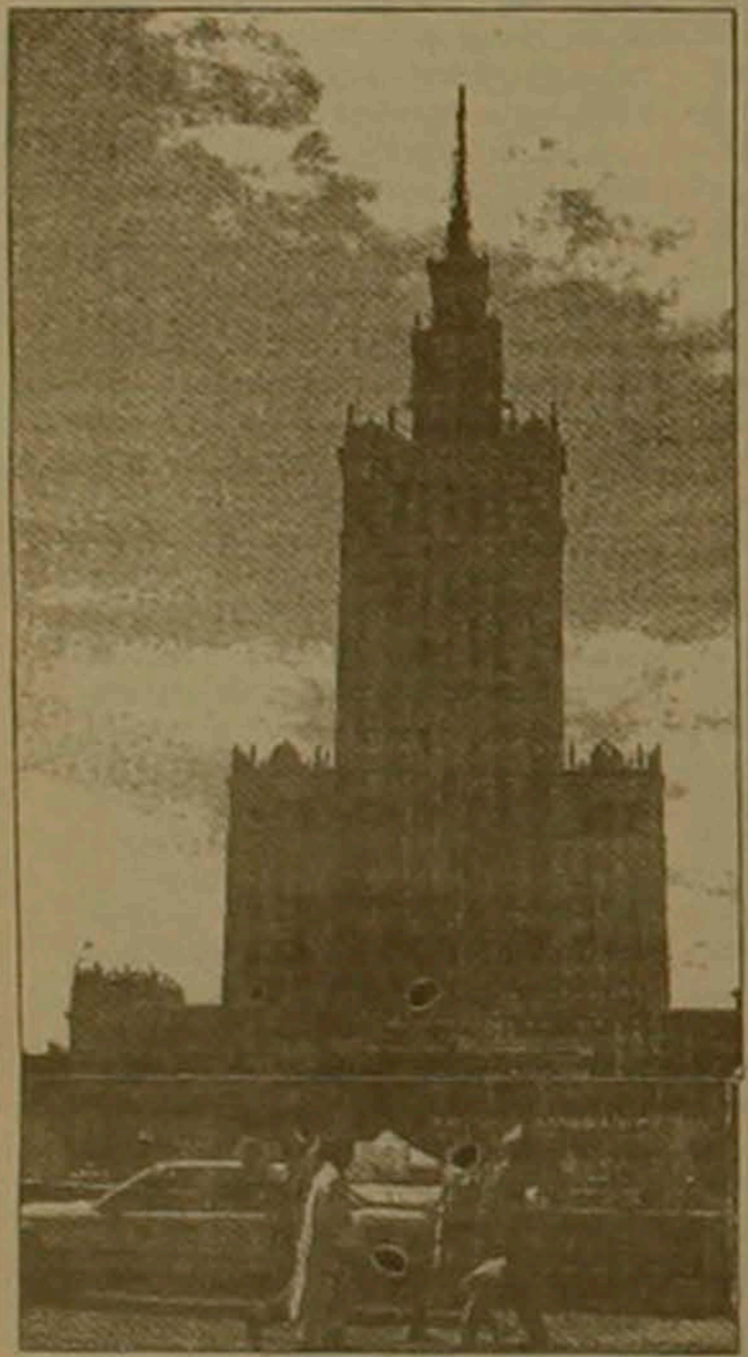

Նման հաջողությունները նոր ներդրումներ են բերում:

Իհարկե, երկրի տնտեսական զարգացման ճանապարհը հարթ եւ անխոչընդոտ չի ընթացել, կոմունիզմի եւ նրա կենտրոնացված տնտեսական համակարգի ընդդիմությունը տասնամյակների պատմություն ունի: Լեհերն առաջինն էին, որ ապստամբեցին կոմունիզմի դեմ (Պոզնան, 1956): 1970-ին բալթիական ափի նավաշինարարների, իսկ այնուհետեւ 1976-ին Ռադոմ քաղաքի բանվորների եւ 1980-ին ամբողջ Լեհաստանով մեկ տարածված խժդժությունները հավանաբար ճակատագրական նշանակություն ունեցան այդ գաղափարախոսությունը թուլացնելու գործում ոչ միայն Լեհաստանում, այլ նաեւ ամբողջ տարածաշրջանում: «Համերաշխություն» աշխատավորական միության պաշտոնական կազմավորումը 1981-ին ազատության համար պայքարելու խթան հանդիսացավ նաեւ մյուս՝ հարեւան երկրներում: Բարեփոխումների ճարտարապետ Լեշեկ Բալցերովիչը նոր գլուխ բացեց Լեհաստանի պատմության մեջ թույլ տալով, որ լեհական փողը փոխարկելի լինի ներքին շուկայում, եւ վերացնելով շատ ապրանքների գների վրա դրված հսկողությունը, դրան հաջորդող միջոցառումներն էլ ավելի ուժեղացրին լեհական փողի դիրքերն ու արժեզրկումը նվազեցրին մինչեւ 13 տոկոս 1997-ին: Այդ տարվա վերջում արտասահմանյան ներդրումներն ավելացան՝ հասնելով մինչեւ 20 միլիարդ դոլարի: Այժմ օտարերկրյա ընկերությունների գրասենյակների բացման մի հսկայական բում է ապրում Վարշավան, որը շուտով կանցնի Բեռլինին իր շինարարական մեծ թափով: Հսկայական արդյունաբերական հիմնարկներն աստիճանաբար սեփականաշնորհվում են: Համախառն արտադրանքի եկամուտների 70 տոկոսը գոյանում է մասնավոր ընկերություններից:

Բայց լուրջ խնդիրներ դեռեւս կան: Անցյալ հոկտեմբերին իշխանության գլուխ անցած «Համերաշխության» կողմնակից նոր կառավարության գլխավոր խնդիրն է վերակազմավորել ածխի եւ պողպատի արդյունաբերությունները, որոնք ցարդ աշխատում են մեծ վնասով: Եվրամիությունը խոստացել է օժանդակել այդ հարցում, սակայն պայման է դրել, որ 150 հազար ածխարդյունաբերողներից 30 հազարը եւ 105 հազար պողպատ արդյունաբերողներից 60 հազարը հեռացվեն աշխատանքից:

Այն փաստը, որ մինչեւ 2003 թվականը Լեհաստանը հավանաբար կդառնա Եվրամիության անդամ, երկիրը գրավիչ է դարձնում Արեւմուտքի համար: Սակայն ակնկալվում են, որ բանակցությունները (որոնք սկսվել են մարտի 30-ին) դժվարին ճանապարհ կանցնեն:

«Լեհաստանը միայն շուկա չի դառնալու Եվրամիության համար: Մենք նաեւ արտադրողներ ենք», շեշտել է Լեհաստանի արտգործնախարար Բրոնիսլավ Գերեմեկը: Լեհերի մեկ այլ մտահոգությունն է, որ հարուստ օտարերկրացիները երկրում կալվածների սեփականատեր են դառնում, մինչդեռ իրենք լեհերը, չեն կարողանում մրցակցել նրանց հետ: Այդ առումով նրանք գոհ են, որ մի նոր օրենքով սահմանափակվում են օտարերկրացիների գնումները. նրանք կարող են առանց ՆԳ թույլտվության գնել միայն փոքր հողակտորներ կամ բնակարաններ: Երրորդ խնդիրն այն է, որ լեհերը ցանկանում են ձեռք բերել այլ երկրներում հաստատվելու եւ աշխատելու անմիջական իրավունք, մինչդեռ Եվրամիությունն այդ հարցում «անցումային ժամանակաշրջան» է պահանջում:

Հակառակ խոչընդոտներին, Լեհաստանը տնտեսական զարգացման ճիշտ ուղու վրա է, եւ առաջին անգամ 300 տարվա ընթացքում իր դիրքերն ապահով են, քանի որ վերացել են հարեւանների՝ Գերմանիայի եւ Ռուսաստանի հետ ավանդական թշնամության հանգամանքները:

Եվրոպայի ամենահին հայկական համայնքը

Լեհաստանի հայերը հպարտ են, որ իրենք մոտ 800 տարի մաս են կազմում լեհական իրականությանը: Պատմաբանները տարբեր կարծիքներ են արտահայտում կարմիր Ռութենիայում առաջին անգամ հայերի հաստատվելու մասին: Տարբերությունը, սակայն, տասնամյակների հարց է լոկ: Ոմանք 11-րդ դարի երկրորդ կեսն են նշում, ուրիշները՝ 12-րդ դարի առաջին տարիները: Բայց նրանք բոլորը միակարծիք են, որ հայերն այնտեղ են ժամանել որպես բարեկամներ, հաճախ օգնելու լեհ թագավորներին եւ կառավարիչներին օտար զավթիչների դեմ: Նշված ռազմական առաքելությունների թվում առանձնանում է հատկապես 1241 թ. 40 հազարանոց հայկական գունդը, որը Ղրիմի Կաֆֆա (կամ Թեոդոսիա) քաղաքից շարժվել է դեպի Կամենեց պաշտպանելու տեղի հայկական բնակչությանը մոնղոլ զավթիչներից:

Հայերի խմբերը մեկը մյուսի ետեւից եկել են Ղրիմից կամ Հայաստանից հաստատվելու Լվով քաղաքում, որն այդ ժամանակ Լեհաստանին էր պատկանում: Առաջին ներգաղթողների թվում եղել են արհեստավորներ, առեւտրականներ եւ շինարարներ: 1356 թ. հունիսի 17 թվակիր նամակում լեհ թագավոր Կազիմիրը նշում է, որ հայերն իր «օրինապահ» հպատակների թվում են: Այլ աղբյուրներից պարզ է դառնում, որ հայերն իրենց եկեղեցին են հիմնել Լվովում 1303 թվին (նշում կա նաեւ նույնիսկ 1183 թվի մասին): Լվովից բացի, հազարավոր հայեր բնակություն են հաստատել նաեւ այլ փոքր քաղաքներում, Վլադիմիրում, Լուցկում, Չիչնովում եւ այլն: 14-րդ դարի կեսերին հայերի թիվը Լեհաստանում այնքան էր աճել, որ Հայաստանի Առաքելական եկեղեցին անհրաժեշտ գտավ առանձին թեմ հաստատել այնտեղ: Այդ նպատակով 1346-ին Գրիգոր արքեպիսկոպոսին ուղարկեց Լեհաստան: Այս կորիզն է, որ հետագայում իր արմատներն արձակեց, հայերը շարունակեցին ժամանել Լեհաստան եւ համայնքներ հաստատել Բալտա, Բար, Բերեժանի, Բրոդի, Վիրմենի, Կորոդենկա, Տուղնո, Զամոսկ, Բաժկով, Ստանիսլավ, Դիսմենիցա եւ այլ քաղաքներում ու ավաններում: Դժբախտաբար, կոնկրետ մանրամասներ չկան այդ ժամանակվա հայերի թվաքանակի մասին, սակայն 200 հազար թիվը հաճախ է նշվում պատմական փաստաթղթերում:

Լեհ թագավորներն ու դուքսերը հայերին ոչ միայն օրինապահ քաղաքացիներ են համարել, այլ նաեւ բնակչության էլիտար մաս՝ նրանց վստահելով առանձնաշնորհյալ պայմաններ ընդհուպ ինքնակառավարում: Լեհ պատմաբանները հետեւյալն են գրել հայերի մասին. «Այս մարդիկ, որոնք հայրենիքի հողն էին բերել իրենց հետ, դարձան մեր երկրի «աղը»: Մեր մի շարք քաղաքների (Լվով, Կամենեց) փայլքը մենք պարտական ենք հայերին»:

Տարիների ընթացքում հայերը հռչակ եւ համբավ են ձեռք բերել: 15-18-րդ դարերում Լվովի ոսկու եւ արծաթի արդյունաբերության զարգացման պատմության մեջ հատկապես նշվում է հայերի եզակի դերը: Անգնահատելի է նաեւ հայ գործարարների դերը, որոնք այդ տարածքն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ գլխավոր առեւտրական կենտրոնի են վերածել: Ներմուծել են եվրոպական ապրանքներ եւ արտահանել համեմունքներ, պարսկական գորգեր եւ այլ ապրանքներ: Առեւտրի բնագավառում իրենց այդ բարձր «կարգավիճակի» շնորհիվ էլ, երեւի, հայերը վայելել են որոշ, այդ թվում նաեւ հարկերից ազատվելու արտոնություններ:

16-րդ դարում Լվովում գործող 38 առեւտրի սրահներից 22-ը պատկանել են հայերին: 17-րդ դարում, բացի երկուսից, բոլորը պատկանում էին հայերին, որոնք առեւտրի նման գրասենյակներ բացել էին նաեւ Ստամբուլում, Զմյուռնիայում, Սպահանում, Մոսկվայում, Ամստերդամում եւ այլ խոշոր քաղաքներում: Նրանցից ոմանք այնքան հարուստ էին, որ քանիցս նյութական օժանդակություն են հատկացրել լեհ թագավորներին: Այս հարաբերությունները ճանապարհ են հարթել դեպի ինքնավարություն 1350 թվին, որն էլ իր հերթին հայերին իրավունք է տվել համայնքի դատաիրավական եւ այլ հարցերը լուծել առանց լեհական իշխանավորների միջամտության: Տասներկու հոգուց բաղկացած ավագանին իր հատուկ կանոնադրությամբ կառավարել է համայնքի գործերը: Այս կարգավիճակը գոյատեւել է մինչեւ 1476 թ., երբ մեկը մյուսի ետեւից առանձնաշնորհումները սկսել են զիջել իրենց տեղը, մինչեւ որ 1784-ին ամբողջովին վերացել են: Բայց սա չի նշանակել, թե հայերը կորցրել են իրենց վարկն ու տեղը երկրում:

Այդ ժամանակներում էլ սկսել են ձեւավորվել աշխատավորական միությունները, որոնք ոչ միայն հոգացել են համայնքի կարիքները, այլեւ ստեղծել են հայկական մի բանկ, որը օգնության ձեռք է մեկնել աղքատներին:

Հայերը երբեք չեն թերացել հավատարմություն ցուցաբերել իրենց հյուրընկալ երկրի հանդեպ: 1444 թվին հայ կամավորները միացել են իրենց «եղբայր» լեհերին՝ կռվելու թուրքական զորքերի դեմ: 1621-ին եւ 1672-ին նրանք նույնպես մասնակցել են լեհ-թուրքական պատերազմներին: Միաձուլվելով լեհ հասարակության մեջ, հայերը շուտով նաեւ նշանակվել են կառավարական բարձր պաշտոնների: 15-րդ դարում Հակոբ անունով մի հայ դիվանագիտական առաքելությամբ ուղարկվում է Պարսկաստան, Արաբիա եւ Թաթարստան: Քրիստափոր Սերոբովիչ անունով մի ուրիշ հայ նշանակվում է դեսպան: Ուրիշները դառնում են դուքսեր եւ իշխաններ:

Բայց ինչքան հարաբերությունները սերտանում են, այնքան ուժեղանում է ձուլման վտանգը: Հայկական անունները հետզհետե կորցնում են իրենց բնորոշ մասնիկը. Թորոսյանը դառնում է Թորոսովիչ: Լեհական ազդեցությունը մուտք է գործում նաեւ հայկական եկեղեցի: Հակառակ հայկական կողմի առարկություններին, Նիկոլ Թորոսովիչ անունով հարուստ առեւտրականի 22-ամյա որդին 1627-ին դառնում է արքեպիսկոպոս: Նա հետագայում ձեռնամուխ է լինում միավորվելու Հռոմի հետ եւ 1635-ին ընդունելով կաթոլիկությունը, խզում է ամեն հարաբերություն Սբ. Էջմիածնի հետ: Քսան տարի շարունակ համայնքը պայքարում է կաթոլիկության դեմ: Այդ ընթացքում հազարավոր հայեր տեղափոխվում են հարեւան երկրներ Բուլղարիա, Ռումինիա եւ Մոլդովա: Տեղում մնացածները քանիցս փորձում են Թորոսովիչին ստիպել պաշտոնանկ լինել, բայց չի հաջողվում: 1664-ին Վատիկանն ուղարկում է երկու կաթոլիկ հոգեւորականների հատուկ դպրոցներ եւ ճեմարաններ հիմնելու եւ կաթոլիկական հավատքը համայնքի անդամների մեջ ամրապնդելու համար:

Մինչեւ 1820 թվականը հայերը շատ բան են կորցնում իրենց ձեռքբերումներից: Նրանց թիվը Լվովում եւ այլ քաղաքներում նվազում է մինչեւ 100 ընտանիքի: Լեհականացման գործընթացը շատ արագ է ընթանում: Վերոհիշյալ երկու հոգեւորականների Լվով ժամանելուց 100 տարի անց հայերեն լեզուն ամբողջությամբ անհետանում է պաշտոնական բոլոր փաստաթղթերից, իսկ գրաբարը մնում է միայն որպես պատարագի մատուցման լեզու: Վերջին հարվածը հասցվում է 19-րդ դարի կեսերին, երբ փակվում են հայկական դպրոցները:

Բայց համայնքն իր արմատներով ու հոգեւոր ժառանգությամբ շարունակում է գոյատեւել: Ճիշտ է, Լեհաստանի հայերն այսօր չեն խոսում մայրենի լեզվով, բայց իրենց հայեր են համարում կամ առնվազն հայկական ծագումով լեհեր:

Վերջին տարիներին Հայաստանից արտագաղթածների շնորհիվ պատմությունը կարող է կրկնվել: Նրանց գոյությունն անպայման կփոխի համայնքի դեմքը երկրում:

Պատրաստեց
ՀԱԿՈԲ ՕՀԱՆՋԱՆՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Միջազգային

Անցյալ շաբաթ Ֆրանսիայի նախկին վարչապետ եւ աջակողմյան «Հանրապետության աջակցող միավորման» նախկին գլխավոր քարտուղար, ներկայումս Բորդոյի քաղաքագլուխ Ալեն Ժյուպեն դատարան կանչվեց ցուցմունքներ տալու իրեն ներկայացվող մեղադրանքների առնչությամբ, որոնք կապված են գոլիստական այդ կուսակցության անօրինական ֆինանսավորման հետ: Այս գործը մեծ աղմուկ է հանել Ֆրանսիայում եւ հետաքրքրական է նաեւ մեզ՝ հայաստանցիներիս համար, իշխող կուսակցությունների

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

Մեղադրվում է Ֆրանսիայի նախկին վարչապետ Ալեն Ժյուպեն

անօրինական գործունեության տեսակետից, չնայած, կարծում ենք, ֆրանսիացիները շատ բան ունեն սովորելու մեր փորձից: Մեկնաբաններից շատերի կարծիքով, եթե պետական բարձրաստիճան այրերն անգամ չեն հարգում օրենքները, ապա հարցականի տակ է դրվում պետության բուն գոյությունը:

Ֆրանսիայում բավական հայտնի դատաքննիչ Պատրիկ Դեսմյուրը ավելի քան երկու տարվա դատաքննությունից հետո Ալեն Ժյուպեին մեղադրում է մասնավորապես գոլիստական կուսակցության գաղտնի ֆինանսավորման նպատակով 26 կեղծ աշխատատեղերի ստեղծման համար: Մեղադրանք է ներկայացված նաեւ Ժակ Շիրակի քաղաքապետության օրոք նրա աշխատակազմի տնօրենը եղած Միշել Ռուսենին, որը նաեւ Համագործակցության գործերի նախկին նախարարն է: Ժյուպեն եւ Ռուսենն արդարանալու բան չունեն, քանի որ օրինախախտումներ են կատարել 1988 թ. մարտի 11-ի եւ 1990 թ. հունվարի 15-ի օրենքների ընդունումից հետո, որոնցով կանոնակարգվում են կուսակցությունների ֆինանսավորման եղանակները: 1993 եւ 1994 թթ. ընդունվեցին հավելյալ օրենքներ, բայց Ալեն Ժյուպեի գործը վկայում է, որ միայն օրենքներով անհնար է ամեն ինչ կարգավորել: 1993 թ. ընտրություններում Ֆրանսուա Միտերանի կառավարման տարիներին զանազան սկանդալներից վարկաբեկված ձախերին հաղթելով, աջ ուժերը չըմբռնեցին նոր օրենքների ողջ կարեւորությունը: Չափազանց ինքնավստահ գոլիստները համոզված էին, թե առաջվա պես կկարողանան վերահսկել դատավորներին, ուստի թերագնահատեցին սոցիալիստների պարտության դասերը եւ հանրային կարծիքի դերը: Դա ճակատագրական սխալ էր: Ներկայումս արդարադատությունը վերագտել է իր անկախությունը, եւ քաղաքական գործիչներն այլեւս անկարող են իրենց օրենքներից եւ դատավորներից վեր դասել:

Նաեւ այդ պատճառով է, որ նախկին վարչապետ Ալեն Ժյուպեն այսօր ցուցմունքներ է տալիս եւ կարող է զրկվել հետագայում ընտրովի պաշտոններ զբաղեցնելու իրավունքից: «Էքսպրես» հանդեսի թղթակցի կարծիքով, նախկին վարչապետին ներկայացված մեղադրանքներն արդեն սեւ բիծ են դարձել Ֆրանսիայի ժողովրդավարության համար:

Դատաքննիչ Պատրիկ Դեսմյուրը համառ աշխատանքի շնորհիվ կարողացավ բացահայտել գոլիստական կուսակցության ֆինանսավորման գաղտնի մեխանիզմը:

Պարզվեց, որ որոշ ձեռնարկություններ այդ կուսակցությանը միջնորդավճարներ են մուծել Փարիզում սեփական արտադրանքի իրացման շուկաներ ստանալու համար: Դատաքննիչը կարողացավ ի հայտ բերել կամովին կամ բռնաշորթման հետեւանքով գոլիստներին ֆինանսավորած ձեռնարկատերերին, Փարիզի շուկաների բաշխման պատասխանատու Ժան Գոդֆրուային, որը Փարիզի քաղաքապետարանում ճարտարապետական ծառայության նախկին տնօրենն է, 1984-1995 թթ. կուսակցության գանձապետի պաշտոնն զբաղեցրած երեք կասկածելի անձանց եւ ի վերջո բացահայտեց նախկին վարչապետի խարդախությունները: Այս գործում նրան շատ օգնեց կուսակցության ընդհատակյա բանկատեր Լուիզ-Իվոն Կազեսան, որն այս տարվա հունիսին կրկին դատարան կանչվեց ցուցմունքներ տալու: Դատաքննիչը համառորեն փորձում էր պարզել, թե գոլիստական կուսակցությունում ովքեր են տեղյակ, որ ձեռնարկություններն աշխատավարձերի վճարման միջոցով ֆինանսավորել են այդ կուսակցությանը: Լուիզ-Իվոն Կազեսան այդ ժամանակ առաջին անգամ խոստովանեց, որ ինքը գործել է «գոլիստական շարժման քաղաքական վերնախավի կարգադրությամբ»: Այդ հայտարարությունը փաստորեն վերաբերում էր գոլիստական կուսակցության գլխավոր քարտուղարի պաշտոնը 1988-1994 թթ. զբաղեցրած Ալեն Ժյուպեին: Շարժման ղեկավարը չէր կարող չիմանալ կուսակցական ծառայողներին ձեռնարկությունների վճարած աշխատավարձերի մասին: Բացի դրանից, կուսակցության ֆինանսական հաշիվները ստուգելիս դատաքննիչը նկատեց, որ Փարիզի քաղաքապետարանում նույնպես կեղծ աշխատատեղեր էին ստեղծված այդ կուսակցության ներկայացուցիչների համար: Այլ կերպ ասած, քաղաքապետարանը հանրային միջոցներով ֆինանսավորում էր քաղաքական կուսակցությանը:

Փարիզի քաղաքապետարանում կրկին խուզարկություն կատարելով՝ Պատրիկ Դեսմյուրը հայտնաբերեց ըստ երեւույթին կեղծ աշխատանքային պայմանագրեր, որոնք ստորագրված են նախկին քաղաքապետ, ներկայումս Ֆրանսիայի նախագահ Ժակ Շիրակի աշխատակազմի տնօրեն Միշել Ռուսենի կողմից: Պայմանագրերը վերաբերում են քաղաքապետարանում աշխատանքի ձեւակերպված որոշ անձանց, որոնք Ալեն Ժյուպեի աշխատակիցներն էին գոլիստական կուսակցության վարչությունում: Փաստերն ակնբախ են մանավանդ այն պատճառով, որ այդ տարիներին Ալեն Ժյուպեն կուսակցության գլխավոր քարտուղարի պարտականությունները համատեղում էր Փարիզի քաղաքապետի ֆինանսների գծով առաջին տեղակալի պաշտոնի հետ: Օգոստոսի 21-ին դատաքննիչը դատական ծանուցագրեր ուղարկեց Ալեն Ժյուպեին եւ Միշել Ռուսենին:

Պատրաստեց
ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՐԻՇՅԱՆԸ

Զարգացնել մերձդանուբյան երկրների գետային տրանսպորտը

Սեպտեմբերի 2-ին Բելգրադի «Սավա» սրահում իր աշխատանքը սկսեց Մերձդանուբյան երկրների գետագնացության եւ գետային տրանսպորտի զարգացման խնդիրներին նվիրված գիտական 9-րդ կոնֆերանսը, որին մասնակցում են աշխատանքային խմբի անդամ երկրների ներկայացուցիչներ, ինչպես նաեւ սերբ եւ օտարերկրյա լրագրողներ ու հյուրեր: 9-րդ կոնֆերանսի կազմակերպական խմբի նախագահ Տոմիսլավ Նիկոլիչի բացման եւ ողջույնի խոսքից հետո ելույթ ունեցավ Սերբիայի տրանսպորտի եւ հաղորդակցության նախարար Դրագան Տոդորովիչը: Նա կարեւորեց գետային տրանսպորտի բնագավառում Մերձդանուբյան երկրների սերտ համագործակցությունը, որը կարող է խթան հանդիսանալ տնտեսական հզոր հնարավորություններով դիմավորելու 21-րդ դարը:

Կոնֆերանսի աշխատանքներին մասնակցում էին Գերմանիայի, Ավստրիայի, Հունգարիայի, Սլովակիայի, Խորվաթիայի, Ռումինիայի, Մոլդովայի, Բուլղարիայի, Չեխիայի (որպես դիտորդ) շուրջ 70 ներկայացուցիչներ:

Սեպտեմբերի 3-ին 9-րդ կոնֆերանսի աշխատանքային խմբի անդամները եւ հյուրերը կայցելեն Նովի Սադ, որտեղ բանակցությունների հիմնական թեման կլինի «Մերձդանուբյան միջին հատվածի գետագնացության զարգացման հնարավորությունները»:

Սեպտեմբերի 4-ին աշխատանքային խումբն իր աշխատանքը կշարունակի Բելգրադի «Սավա» սրահում: Երեք օրվա ընթացքում կկարդացվեն տարբեր զեկուցումներ, կներկայացվեն առաջարկներ, որոնք կնպաստեն Մերձդանուբյան երկրների գետագնացության զարգացմանը:

«ԱԶԳ»-Ի ՀԱՏՈՒԿ ԹՂԹԱԿԻՑ
ԲԵԼԳՐԱԴ

ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Ռուսաստանը (ճգնաժամի) եզրին

Ռուսաստանի կառավարական ճգնաժամը շարունակում է մնալ արեւմտյան մամուլի ուշադրության կենտրոնում: Չնշելով «ճգնաժամ» բառը, «Նյու Յորք թայմս» թերթը սեպտեմբերի 1-ին գրում է «Ռուսաստանը եզրին» խորագրով խմբագրականում:

Անցյալ շաբաթավերջում Բորիս Ելցինի հապշտապ կազմակերպած գործարքը կոմունիստների հետ թեեւ անհանգստացնող էր, սակայն կիրակի օրվա հանկարծակի ձախողումը շատ ավելի մտահոգիչ է: Դրա առաջին բացասական արձագանքը Ելցինի նշանակած թեկնածուի՝ Չեռնոմիրդինի անհաջողությունն էր երեկվա խորհրդարանական նիստում, որով Ռուսաստանն առանց կառավարության է մնում այնպիսի մի ժամանակ, երբ շտապ գործողություններ են անհրաժեշտ կասեցնելու երկրի գլխապտույտ առաջացնող ֆինանսական անկումը: Մոսկվայում առաջացած կառավարական բացը, կամ երկարացված «վակուումը» կարող է ճեղքվածք առաջացնել սոսկ աշխարհագրականորեն տարածվող ռուսական հանրապետությունում:

Նման տագնապալի մի երկիր խիստ անորոշ շրջապատ է դառնալու քաղաքականապես առողջ ամերիկացի նախագահի համար: Նույնիսկ իր ներկա մի փոքր հեղինակազրկված վիճակում նախագահ Քլինթոնը անարդյունավետ լինելու ռիսկին է դիմում եւ թվում է չորս կողմից շրջապատված է քաոսային իրավիճակներով: Այնուամենայնիվ, չհետաձգելով իր այցելությունը, Քլինթոնն ստիպված է ճգնաժամը դիմագրավել հենց Մոսկվայում: Նա պետք է անկեղծորեն ու վճռականորեն խոսի ռուս ժողովրդի եւ Ռուսաստանի պառակտված քաղաքական ղեկավարության հետ:

Չեռնոմիրդինի թեկնածության քվեարկության արդյունքում ձայների 251 դեմ եւ 94 կողմ հարաբերակցությունը մաս է կազմում գործարքային մի ընթացքի, որը կարող է դեռեւս համաձայնության եզրեր առաջացնել Ելցինի եւ կոմունիստական գերիշխանությունը վայելող օրենսդիր իշխանությունների միջեւ: Կոմունիստների առաջնորդ Գենադի Զյուգանովը մերժեց իր ստորադասների մշակած քաղաքական զինադադարը, վախենալով, որ հենց Չեռնոմիրդինը հաստատվի կառավարության ղեկավար, Ելցինը կարող է ետ կանգնել նախագահական որոշ իրավունքներ զիջելու պատրաստակամությունից: Չեռնոմիրդինը երկու առիթ եւս ունի հաստատվելու, մինչեւ Ելցինը իրավունք կունենա նոր խորհրդարանական ընտրություններ հրամայելու: Կոմունիստները հավանաբար օգտագործելու են այդ առիթները նրանից ավելի կայուն երաշխիքներ ձեռք բերելու համար:

Բայց Ռուսաստանը ժամանակ չունի նման խաղերի: Ռուբլու եւ իր պարտականությունները կատարելու (աշխատավարձերի վճարում, եւ այլն) կառավարության կարողությունների հանդեպ վստահությունը հավասար է զրոյի: Անհատ օտարերկրացի ներդնողներ հեռանում են երկրից: Ռուսաստանը խիստ կարիք ունի արեւմտյան կառավարությունների փողի «ներարկումների», բայց վերջիններս պնդում են, որ ոչ մի նոր օժանդակություն չեն կատարի մինչեւ Ռուսաստանում կայուն կառավարություն եւ տնտեսական հստակ ծրագիր չստեղծվի:

Ռուսական հաջորդ կառավարության ամենաանհետաձգելի պարտականությունը ոչ թե սոսկ օտարերկրացի բանկիրներին կամ քաղաքականապես հզոր տեղացի մագնատներին վճարելու հարցն է, այլ ռուս ժողովրդի վստահությունը վերաշահելու խնդիրը: Նրանցից շատերը (զինվորականներ, գիտնականներ) ամիսներ շարունակ չեն ստացել իրենց աշխատավարձերը: Նրանց բարկությունը մեղմացնելու համար անհրաժեշտ է լինելու իշխանության համար պայքարող երեք ուժերի (կոմունիստների, գործարար մագնատների եւ արեւմտամետ բարեկարգիչների) համագործակցությունը: Բոլորն էլ կորցնելու են, եթե ներկա մասնատումը շարունակվի: Ռուսաստանին անդունդ գլորվելուց փրկելու համար նրանք պարտավոր են միավորել իրենց ջանքերը Ելցինի եւ Չեռնոմիրդինի ղեկավարության ներքո:

Սա յուրօրինակ մարտահրավեր է Ռուսաստանի քաղաքացիների համար: Բայց Քլինթոնը, այնտեղ գտնվելու օրերին, պետք է ամեն առիթ օգտագործի քաջալերելու ռուս ժողովրդին եւ հասկացնելու ռուս ղեկավարներին, որ նրանք չեն կարող ներքին տնտեսական ճգնաժամերից խուսափել [illegible] արեւմտյան երաշխավորների օգնությանը: Եթե Քլինթոնը չկարողանա անգամ արժանանալ այն հարգանքին, որ մի ժամանակ վայելում էր, նա առնվազն պետք է կարողանա հավաստիացումները միախառնել անհրաժեշտ անկեղծության հետ:

Ռուսաստանի վերջին ռազմական կայանը Մերձբալթիկայում դադարեցրեց աշխատանքը

Ամռան վերջին օրը նշանավորվեց եւս մի արժանահիշատակ իրադարձությամբ: Մերձբալթիկայում ավելի քան 50 տարի տեւած ռուսական ռազմական ներկայությունը պատմության գիրկն անցավ: Լատվիայի մայրաքաղաք Ռիգայից 75 մղոն արեւմուտք գտնվող Սկրունդա տեղանքում գտնվող ռուսական ռադարային կայանը դադարեցրեց աշխատանքը: Սա Մերձբալթիկայում ռուսական երբեմնի հզոր ռազմական ուժի վերջին մոհիկանն էր: Հիշեցնենք, որ 1991-ին ԽՍՀՄ փլուզումից հետո Մերձբալթիկայից ռուսական զորքը սկսեց դուրս բերվել, որը շարունակվեց մինչեւ 1994-ը: Սակայն շուրջ 400 զինվոր եւ սպա շարունակում էին աշխատել Սկրունդայի ռադարային կայանում, որը համարվում էր արեւմտյան սահմաններում Ռուսաստանի հակահրթիռային պաշտպանության կարեւոր օղակը:

Ըստ նախնական համաձայնության (ինչը Լատվիան դժկամությամբ էր ընդունել), Մոսկվան տարեկան 5 մլն դոլար էր վճարում որպես վարձավճար եւ պայմանագրի ժամկետը լրանալուց հետո պարտավորվում է 18 ամսում ապամոնտաժել կայանը: Լատվիայի պաշտոնյաների խոսքերով, չնայած հենակետի կարեւորությանը, Ռուսաստանը չփորձեց նորոգել պայմանագիրը:

«Համաձայնագրի բոլոր կետերը ճշտությամբ կատարվել են, որեւէ խնդիր չի առաջացել», ասել է Լատվիայի ԱԳ խոսնակը: Ռազմական հենակետի ապամոնտաժմանը լատվիացիների վերաբերմունքին անդրադառնալիս Ասոշիեյթեդ Պրես գործակալության թղթակիցը գրում է, որ երիտասարդ մի լատվիացի ասել է. «Լատվիացիները միշտ էլ դեմ են եղել այդ կայանի գոյությանը: Մենք երբեք կարոտախտ չենք ունենա, երբ հենակետը դուրս բերվի երկրի սահմաններից»:

Այս տարի Ուկրաինան «Գազպրոմից» կստանա շուրջ 29 միլիարդ խմ գազ որպես տարանցավարձ

ԿԻԵՎ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Այս տարի Ուկրաինան Ռուսաստանի «Գազպրոմ» բաժնետիրական ընկերությունից կստանա շուրջ 29 միլիարդ խորանարդ մետր գազ որպես դեպի Արեւմուտք տարանցման վարձ: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի այս մասին մամլո ասուլիսի ժամանակ հայտնել է «Նեֆտեգազ Ուկրաինի» ազգային բաժնետիրական ընկերության ղեկավար Իգոր Բակայը: Նրա խոսքերով, այժմ ռուսաստանյան գազը ներմղվում է պահեստարաններ: Այս ձմռանը այնտեղ կպահվի շուրջ 25 միլիարդ խորանարդ մետր գազ, ինչը «ձմեռելու հնարավորություն կընձեռի»: Փորձագետների կանխատեսումներով, այս տարի Ուկրաինայում սպասվում է գազի արդյունահանման նվազում կես միլիարդ խորանարդ մետրով, եկող տարի՝ ավելի քան 1,3 միլիարդ, իսկ 2000 թվականին՝ գրեթե 3 միլիարդ խորանարդ մետրով: Վերջին տարիներին սեփական արդյունահանումը կազմում էր տարեկան շուրջ 18 միլիարդ խորանարդ մետր:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Երգի թեւերով, երգի հետ

1990 թվականի ամռանը Էջմիածնի Կոմիտասի անվան մշակույթի պալատի գեղարվեստական ինքնագործ 3 համերգախմբեր եղան Սոչիի, Լազարեւսկի, Կրասնոդարի տարածքներում գտնվող հայկական բնակավայրերում: Համշենահայերը ցնծությամբ ընդունեցին հատկապես «Մուս» ազգագրական համույթի ելույթները Լազարեւսկ քաղաքում: Համերգից հետո բեմահարթակ բարձրացավ կարմրաթշիկ մի մամիկ եւ արցունքները դեռ այտերին գրկեց համույթի մեներգիչ Գեւորգ Չաքմանյանին եւ ջերմորեն համբուրեց.

– Դու իմ սիրտը տակնուվրա արեցիր, որդիս, այդ երգերը, որ դու կատարեցիր, լսել եմ իմ լուսահոգի հորից եւ 30 տարի հետո նորից ապրեցի դյութիչ պահեր: Աստված թող էլ ավելի ձայնդ քաղցրացնի, որդիս...

Դեռ բոլորովին պատանի Գեւորգին մշակույթի պալատ էր բերել նրա երգի ուսուցչուհի Լիլիկ Ղարայանը, որի մասնագիտական կռահումները ճիշտ դուրս եկան: 10 տարի է անցել այն օրից, երբ առաջին անգամ բեմահարթակ բարձրացավ եւ զգաց հարյուրավոր հանդիսատեսների սպասողական, քննական հայացքները: Առաջին քննությունն էր, ինքը՝ մենակ: Իսկ առաջին հանդիպումը ճակատագրական է: Պարտվեցիր, ուրեմն մոռացիր բեմը, չնվաճեցի՞ր դահլիճը, սուլոցները պատրաստ են: Սակայն ձայնային նուրբ ստվերները եւ անսահման սերը ազգագրական երգի հանդեպ ամաչկոտ պատանուն դարձրին համարձակ ու ինքնավստահ, երգը ճախրեց դահլիճով մեկ, դանդաղ ու հաստատորեն իր հետ ունկնդիրներին տարավ մեր նախնիների աշխարհը, վարակեց [illegible], իմաստալից խոսքերով, մեղմաքնքուշ մեղեդիներով:

Սասնա հայրենասիրական, ֆիդայական, աշխատանքային ու ժողովրդական, ծիսական «Կուզիմ էր թամ սարն իմ Սասուն», «Մրծիկ, սլացիր», «Էսօր մեզի համբարձում է», «Յարըմ Գոռանի», «Առաքել, Մուշեղ», «Համբարձման երկուշաբթի», «Մառութա լեռներն են քարոտ», «Երգ նվիրված քեռուն», «Գեւորգ Չաուշ»:

Ահա ոչ բոլոր այն երգերը, որոնք հանդիսատեսի կողմից ընդունվում են երկարատեւ ծափահարություններով, որոնք օղակ դարձան կապվելու սիրված երգչի հետ:

Գեւորգը չբավարարվեց առաջին հաջողություններով, ընդունվեց Էջմիածնի ակումբագրադարանային տեխնիկումը, ավարտեց ժողգործիքների բաժինը: Հաճախեց Երեւանի Երիտասարդական պալատում գործող ժողովրդական համերգախմբի պարապմունքներին, որը ղեկավարում էր Ռուբեն Մաթեւոսյանը: 1996 թ. ընդունվեց Երեւանի Նաղաշ Հովնաթանի անվան արվեստի համալսարանի երգ-երաժշտության բաժինը: Երգ-երաժշտություն է դասավանդում դպրոցներում: Իսկ երգը, ժողովրդական, ազգագրական երգը նրա անբաժան ուղեկիցն է, նրա էությունն ու ներշնչանքի ակունքը: Վերջին տարիներին հանդիսատեսի առջեւ նա հանդես է գալիս մենահամերգներով: Եվ մշտապես դահլիճը լեփ-լեցուն է: Ազգագրական երգի սիրահարները մի առանձին արտակարգ ջերմությամբ են ունկնդրում նրա կատարումները, որոնց մեջ կա անբացատրելի ու յուրահատուկ մեղմություն, ժողովրդական երգի հարուստ թովչանքն ու կախարդանքը:

Վերջերս հաշվետու համերգով Գեւորգ Չաքմանյանը հանդես եկավ հանդիսատեսի առջեւ: Էջմիածնի Կոմիտասի անվան պալատի 700 տեղանոց դահլիճը լեփ-լեցուն էր երգի սիրահարներով: Համերգին մասնակցում էին նաեւ ժողովրդական արտիստներ Վարդուհի Վարդերեսյանը եւ Վոլոդյա Աբաջյանը: Անվանի արտիստները զարմացած էին, թե ինչպիսի սիրով էր ընդունվում երգչի ամեն մի կատարումը:

Երիտասարդ երգիչը տասնյակ բարեգործական համերգներ է կազմակերպել: Ձեռք բերածը սահման չէ: Ամեն համերգ նրա համար մի նոր նվաճում է, ինքնահաստատման հասնելու արդյունավետ միջոց, որին ձգտում է նա եւ արվեստագետի իր խառնվածքն ու էությունն է: Երգիչը նվաճել է հանդիսատեսի համակրանքը, նրան սիրում են ու գնահատում: Նա շռայլորեն մարդկանց է ընծայում իր հոգու արեւաշող գանձերն ու կարոտները:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՏԵՐՏԵՐՅԱՆ
Էջմիածին

Մենակյաց Սելինջերի կյանքի անհայտ էջերն ի ցույց բոլորի

Հիշում է հայտնի արձակագրի նախկին սիրուհին

ԱՄՆ-ում օգոստոսին լույս է տեսել դարի մեծագույն արձակագիրներից մեկի՝ Ջերոմ Դեյվիդ Սելինջերի կենսագրության անհայտ էջերին անդրադարձող մի գիրք, որի հեղինակը վերջին տարիներին ճգնավորի կյանքով ապրող գրողի նախկին սիրուհին է:

44-ամյա Ջոյս Մեյնարդը 26 տարի առաջ 9-ամսյա սիրային կապի մեջ է եղել Սելինջերի հետ: Այդ օրերին նա 18-ամյա աղջիկ էր, իսկ Ջերին (Մեյնարդն այդպես է անվանում Սելինջերին)՝ 53 տարեկան: Ըստ Մեյնարդի, Սելինջերի շուրջ 30 նամակներ են այժմ պահպանվում իր մոտ: «Աշխարհում՝ ինչպես տանը» գրքում Մեյնարդը գրում է, որ Սելինջերը մռայլ եւ քմահաճ անձնավորություն էր եւ խամրել էին նրա զգացումները ընկեր-բարեկամների նկատմամբ:

Մինչ ամբողջական ծավալով գրքի լույս տեսնելը, Մեյնարդը «Ունայնության տոնավաճառ» (Vanity Fair) ամսագրում հրատարակել է պատառիկներ Սելինջերի անձնական կյանքից (1972-73 թթ.), մի եզակի ակնարկ 1951-ին լույս տեսած «Տարեկանի արտում անդունդի եզրին» վիպակով Ամերիկայի գրական պաշտամունք դարձած գրողի մասին:

«Հիշողություններ տպելը կեղտոտ բիզնես է, Մեյնարդին ասել է Սելինջերը: Մի օր դու կտեսնես, թե ինչ է դա նշանակում: Այս անտաշ, կոկտեյլ կլլացնող կարծիքավորները պատրաստակամ են դատողություններ անելու: Բավական վատ է, երբ նրանք քո մասին են խոսում իբրեւ գրողի: Սակայն երբ նրանք սկսում են քո բնավորությունից խոսել (որը եւ անում են), արդեն մարդասպանություն է: Դա արդեն ես չեմ կարող հանդուրժել»:

Սելինջերի անձնական կյանքի վերաբերյալ հիշողություններ հրապարակելու Մեյնարդի մտադրությունն առաջին անգամ հիշատակվել էր 1997-ի նոյեմբերին, ամերիկյան առաջատար թերթերում:

Գրքում Մեյնարդը խուսափել է ուղղակիորեն մեջբերումներ անել Սելինջերի գրած նամակներից՝ հիշատակելով միայն մտքեր եւ խորհրդածություններ: 79-ամյա Սելինջերը դատական հայց էր ներկայացրել 80-90-ականների իր կենսագիր Իան Համիլտոնին, երբ վերջինս առանց թույլտվության օգտագործել էր Սելինջերի նամակները: Հայցը հասել էր մինչեւ ԱՄՆ Գերագույն դատարան, որը վճռել էր հօգուտ հեղինակի:

Սակայն Մեյնարդը սոսկ Սելինջերի կենսագիրը չէ: Իրենց ծանոթության մասին Մեյնարդը գրել է. «Երբ մենք սկսեցինք մեր հարաբերությունները, նա 2 անգամ ամուսնացած էր, իսկ ես ողջ կյանքում ընդամենը մեկ անգամ էի համբուրվել»: Ըստ Մեյնարդի, Սելինջերն իր օրերն անց էր կացնում Նյու Հեմփշիրի հսկայական տանը, արյան բաղադրության վրա ազդող դեղեր էր խմում իր երեխաների հետ եւ գրում:

1973-ին Սելինջերը (նա ոչինչ չէր տպագրել սկսած 1965-ից) ավարտել էր նվազագույնը 2 գիրք, իսկ բնագրերը պահել էր չհրկիզվող պահարանում, որն իր չափերով ուղիղ համեմատական էր նրա տան հետ, գրում է Մեյնարդը:

Արձակագիրը սիրում էր Ջեյն Օսթինին եւ վոդեւիլներ կարդալ, ֆիլմերից գերադասում էր «Երեսունինն աստիճանը», «Գեր մարդը», «Կինն անհետանում է», «Այստեղից հավերժություն» եւ «Վարդագույն ընձառյուծը»:

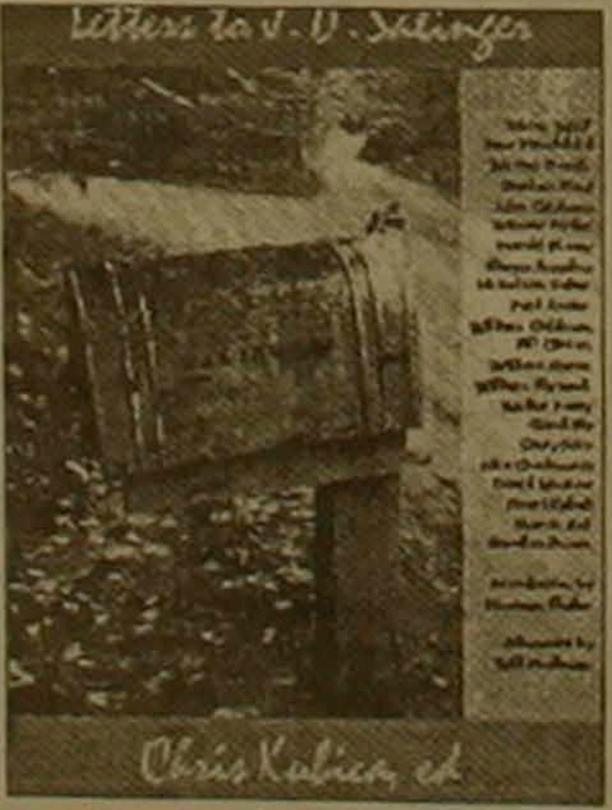

Լսում էր Բլոսոմ Դիըրի, Գլենն Միլլեր, Էնդրյուզ Սիսթերզ եւ Բեննի Գուդմեն, հաճույքով դիտում հեռուստացույցով ցուցադրվող «Էնդի Գրիֆիթ շոուն»: «Որքան վատն է հեռուստատեսությունը, այնքան ավելի ամերիկյան է: Իսկ ամերիկյանը ես շատ եմ սիրում», խոստովանել է Սելինջերը:

Սելինջերը գերադասում էր հում սնունդ եւ Մեյնարդին սովորեցնում, թե ինչպես կարելի է փսխել անառողջ սնունդ ընդունելուց հետո: «Չի կարելի թույլ տալ, որ այս խմորի գունդը հանգիստ նստի քո աղիներում եւ նեխի», մի անգամ Սելինջերն ասել էր որդուն, որը պիցցա էր ճաշակում:

Սելինջերն օրական չորս ժամ աշխատում էր իր նովելների վրա: Մեյնարդի համոզվածությամբ, Սելինջերն ավելի նվիրված է գրականությանը, քան ընտանիքին:

Ըստ «ՌՈՅԹԵՐԻ»

ԱՆՑՈՒԴԱՐՁ

Երեւան. Դպրոցը կկրի Վիկտոր Համբարձումյանի անունը

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Երեւանի քաղաքապետի որոշմամբ, նոր ուսումնական տարվանից ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյանի անունով կկոչվի մայրաքաղաքի Կիրովի անվան թիվ 12 դպրոցը: Բյուրականի աստղադիտարանի տնօրեն Արտաշես Պետրոսյանն ասաց, որ այսուհետ ճանաչված աստղագետի անունը կրող այս կրթօջախը կլինի աստղադիտարանի հովանու ներքո եւ արդեն ծրագրվել է նորոգել ու տեխնիկապես վերազինել դպրոցի ֆիզիկայի կաբինետը: Նա չբացառեց հետագայում այս կրթօջախին աստղագիտական թեքում տալու հնարավորությունը:

«Դիլիջան» ստեղծագործական տունը կծառայի կոչմանը

ԴԻԼԻՋԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Կինեմատոգրաֆիստների «Դիլիջան» ստեղծագործական տան հիմնանորոգումից հետո այստեղ ստեղծվել են հանգստի եւ աշխատանքի լավագույն պայմաններ, եւ դա արդեն իսկ ծառայում է կոչմանը: Ինչպես տեղեկացրեց տնօրեն Միշա Դավթյանը, 1997-ին ստեղծագործական տունը ընդունել է 300 հանգստացողի, ընդ որում, կինեմատոգրաֆիստների միության անդամները ուղեգրերի արժեքը վճարել են 30 տոկոս զեղչով: Տնօրենի կարծիքով, թեեւ արդեն լուծված է ստեղծագործական տան շուրջտարյա գործունեության խնդիրը, սակայն հովեկների զերակշիռ մասը հանգստանալու է գալիս ամռան ամիսներին: Այս ամռանը հանգստացողներին տրամադրվել են 2-3 տեղանոց լյուքս եւ կիսալյուքս սենյակներ, խցեր, իսկ վերջիններս ունեն երկուական ննջասենյակ, հյուրասենյակ, աշխատասենյակ, որոնք ձմռանը ոչ միայն ջեռուցվում են, այլեւ ապահովված են շուրջօրյա տաք եւ սառը ջրով: Ստեղծագործական տանը հանգստի առավել բարեկեցիկ պայմաններ ստեղծելու նպատակով, այժմ գործարար շրջանակներում աշխատանքներ են իրականացվում հովանավորչական ներդրումներ ներգրավելու համար, ինչպես նաեւ քայլեր են արվում ԱՊՀ երկրների կինեմատոգրաֆիստների «Դիլիջան» հրավիրելու ուղղությամբ:

ԻՍՐԱՅԵԼ

Կառավարությունը պահանջում է երկրորդ դուռ կառուցել Սբ. Հարության եկեղեցում

Հենվելով «Ֆրանկֆուրտեր Ալգեմայնե ցայտունգ» թերթի տվյալների վրա, Կահիրեի «Արեւ» օրաթերթը հաղորդում է, որ Իսրայելի կառավարությունը Երուսաղեմի Սուրբ Հարություն եկեղեցու պատասխանատուներից պահանջել է անվտանգության ապահովման համար կառուցել եւս մեկ դուռ, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այդ եկեղեցին քրիստոնեական աշխարհում ամենասուրբ վայրերից մեկն է համարվում, քանի որ այնտեղ է գտնվում Քրիստոսի դատարկ դամբարանը: Ամեն օր հազարավոր ուխտավորներ են այցելում եկեղեցի եւ հարյուրավոր մոմեր են վառվում: 15 հազար հոգի ընդունելու տարողություն ունեցող այդ հսկա եկեղեցին հրդեհի դեպքում կարող է դառնալ աղետալի վայր, քանի որ միայն մեկ դուռ ունի:

Պահանջը հիմնավորված է հատկապես այն առումով, որ 2000 թվականին ակնկալվում են մեծ թվով ուխտագնացներ:

Սուրբ Հարություն եկեղեցին, ըստ հաղորդագրության, գտնվում է հայերի, եթովպացիների, հույն ուղղափառների, կաթոլիկների եւ ասորիների միասնական ղեկավարման ներքո:

ԱՄՆ

Հայկական կաքնապուրն արժանացել է մրցանակի

«Արմինյն Միռոր Սփեքթեյթր» շաբաթաթերթի հուլիսի 25-ի համարը տեղեկացնում է, որ ամերիկահայ հայտնի լրագրողուհի Նենսի Գալաջյանի ներկայացրած կաքնապուրի բաղադրատոմսն արժանացել է 5 հազար դոլարի դրամական մրցանակի: Բաղադրատոմսերի մրցույթը հովանավորված է եղել Սան-Մեյդ Գրոուըրզի կողմից եւ կազմակերպված Oldways Preservation and Exchange Trust ոչ եկամտաբեր կրթական կազմակերպության կողմից: Վերջինիս նպատակն է վերականգնել էթնիկական ամենատարբեր խմբավորումների ավանդական խոհանոցներից հետ պատրաստվող եւ առողջարար ուտեստներ: Այս տարվա մրցույթի պայմաններից է եղել բաղադրատոմսերի թվում ընդգրկել անպայման բրինձն ու չամիչը:

«Մենք ցանկանում ենք, որ ամերիկացիներն իրենց սեղանների վրա դնեն հասարակ, բայց միաժամանակ սննդարար ուտեստներ, որոնք պատրաստված են այդ երկու դյուրամատչելի բաղադրամասերից», նշել է Օուլդվեյզի նախագահ Դան Գիֆորդը:

Ավարտական փուլ հասած հինգ հաղթողների բաղադրատոմսերի հիման վրա համապատասխան ճաշատեսակները պատրաստվել են Նյու Յորքի Սավոյ ռեստորանում, եւ տեղում համտեսվել ժյուրիի հինգ մասնագետների՝ Միմի Շերատոնի, Կարա Դեսիլվայի (խոհարարական գրքերի հեղինակներ), Թինա Ուջլաքի, Մարջի Պերի (թերթերում խոհարարական սյունակների խմբագիրներ) եւ Դան Գիֆորդի կողմից: Ներկայացված բաղադրատոմսերի հեղինակները մինչեւ արդյունքների հայտարարվելը մնացել են անհայտ: Սան-Մեյդ Գրոուըրզ ֆիրման հեղինակային իրավունք է ստացել պատրաստել եւ վաճառքի հանել հինգ բաղադրատոմսերի ճաշատեսակները:

Հ. Օ.

Քլինթոնն ամենաշատը Զորրոյին է հավանում

Պարզվում է, որ վերջին օրերին նախագահ Քլինթոնը զբաղված է ոչ միայն Մոնիկա Լեւինսկու սկանդալով. ամերիկյան ղեկավարը ժամանակ է գտնում դիտելու կինոաշխարհի նորությունները:

Այսպես, արեւմտյան ափ թռիչքի ընթացքում Քլինթոնը դիտեց «Բախում անհունության հետ» (Deep Impact) ֆիլմը: Քլինթոնի մերձավոր շրջապատից ասել են, որ ֆիլմը նախագահի մեջ փիլիսոփայական տրամադրություն է ստեղծել եւ նա սկսել է քննարկել իր տեսած վերջին ֆիլմերը: Այսպես, Բիլն ասել է, որ Բրյուս Ուիլիսի գլխավոր դերով «Արմագեդդոնը» թեեւ նման էր սյուժեով, բայց եւ ավելի հետաքրքիր էր, քան «Անհունության հետ բախումը»: Իսկ այս ամառվա լավագույն ֆիլմը, Քլինթոնի կարծիքով, «Զորրոյի դիմակն է»՝ Անտոնիո Բանդերասով եւ Էնթընի Հոփկինսով: Առհասարակ, Քլինթոնը համարվում է մեծ կինոերկրպագու, իսկ նրա նախասիրությունների մասին կարելի է դատել ըստ սիրած ֆիլմի՝ «Մերկ ատրճանակ», գրում է «ՄԿ» թերթը:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

մարզական

ՇԱԽՄԱՏ

Շախմատային տոնի սպասումով

Վաղը կմեկնարկի Եվրոպայի պատանեկան առաջնությունը

CHESS TEAM 5th WORLD CHAMPIONSHIP YEREVAN 2001

Երեւանը աշխարհի շախմատային մայրաքաղաքներից մեկն է դառնում: Երկար տարիներ պարբերաբար անցկացվող միջազգային մրցաշարերից հետո 1996 թվականին այստեղ տեղի ունեցավ համաշխարհային 32-րդ օլիմպիադան, անցյալ տարի մեր քաղաքն ընդունեց աշխարհի պատանեկան առաջնությունների մասնակիցներին: Եվ ահա վաղը՝ սեպտեմբերի 4-ին, Հայաստանի մայրաքաղաքում կմեկնարկի Եվրոպայի մինչեւ 20 տարեկան պատանիների եւ աղջիկների առաջնությունը:

Շախմատի համաշխարհային ֆեդերացիան (ՖԻԴԵ) առաջնության կազմկոմիտեի նախագահ է հաստատել ՖԻԴԵ-ի փոխնախագահ, ՀՀ շախմատի ֆեդերացիայի նախագահ Վանիկ Զաքարյանին, գլխավոր քարտուղար՝ ՖԻԴԵ-ի եվրոպական 5-րդ գոտու նախագահ, ՀՀ շախմատի ֆեդերացիայի գլխավոր քարտուղար Գագիկ Հովհաննիսյանին: Գլխավոր մրցավար է նշանակվել միջազգային կարգի մրցավար Աշոտ Վարդապետյանը (Երեւան):

Եվրոպայի առաջնությունում իրենց մասնակցությունը հաստատել են շուրջ երեք տասնյակ երկրներ: Իրենց ներկայացուցիչներին Երեւան ուղարկողների թվում են այնպիսի «շախմատային» տերություններ, ինչպիսիք են Ռուսաստանը, Ուկրաինան, Բելառուսը, Վրաստանը, Էստոնիան, Անգլիան, Իսրայելը, Գերմանիան, Խորվաթիան, Հունգարիան, Բուլղարիան, այլ երկրներ: Նախատեսվում է, որ աղջիկների մրցաշարում հանդես կգան 25-30, տղաների մրցաշարում 35-40 շախմատիստներ:

Հայաստանը, որպես կազմակերպիչ երկիր, իրավունք ունի առաջնությունում մրցասպարեզ դուրս բերել մի քանի շախմատիստների: Նախատեսվում է, որ առաջնություններին կմասնակցեն Հայաստանի 10 պատանիներ եւ 5 աղջիկներ: Տղաների մրցաշարում հանդես կգան օրերս Աստրախանում ավարտված համաշխարհային օլիմպիադայի հաղթողներ, միջազգային վարպետ Լեւոն Արոնյանը, Եվրոպայի մինչեւ 16 տարեկանների չեմպիոն Գաբրիել Սարգսյանը, Վարուժան Հակոբյանը, Տիգրան Լ. Պետրոսյանը, միջազգային վարպետի նորմա լրացրած շախմատիստներ Արթուր Չիբուխչյանը, Սմբատ Հովհաննիսյանը, ինչպես նաեւ Անդրանիկ Մաթիկոզյանը, Սուրեն Խաչատրյանը, Գեւորգ Հարությունյանը: Պատանիների մրցաշարում հանդես կգա նաեւ գրոսմայստեր Էլինա Դանիելյանը:

Աղջիկների մրցաշարին կմասնակցեն Հայաստանի կանանց օլիմպիական հավաքականի անդամներ Լիլիթ Մկրտչյանը, Նելլի Աղինյանը (այս մրցաշարը նրանց շատ կօգնի սեպտեմբերի վերջին Էլիստայում անցկացվելիք համաշխարհային օլիմպիադային նախապատրաստվելու գործում): Առաջնությունում հանդես կգան նաեւ Լիլիթ Գալոյանը, Նարինե Գաստառյանը եւ Նոնա Սահակյանը:

Առաջնության մասնակիցները՝ շախմատիստ-շախմատիստուհիները, մարզիչները, ժամանած լրագրողները կբնակվեն «Էրեբունի» հյուրանոցում: Հենց այստեղ էլ կանցկացվի առաջնությունը: Մրցաշարերը կանցկացվեն շվեյցարական մրցակարգով, 13 տուրով: Պարտիաները կցուցադրվեն խոշոր ցուցատախտակների վրա: Առաջնության բոլոր պարտիաները կհրապարակվեն հատուկ տեղեկագրերում, որոնք լույս կընծայի «Շախմատային Հայաստան» հանդեսի խմբագրությունը:

Եվրոպայի չեմպիոններին, երկրորդ եւ երրորդ մրցանակակիրներին կհանձնվեն համապատասխանաբար ոսկե, արծաթե եւ բրոնզե մեդալներ:

Մեր ընթերցողներին տեղեկացնենք, որ նախատեսվում է Երեւանում անցկացնել նաեւ մինչեւ 20 տարեկան շախմատիստների 1999 եւ 2000 թվականների առաջնությունները:

ՍՓՅՈՒՌՔ

Միշել Թաշճյան. «Իմ արմատները Օ դը Սենում են»

Ռեգբիի աշխարհը ծանոթ է Ֆրանսիայի հավաքականի նախկին խաղացող Միշել Թաշճյանին, որն անցյալ տարվա վերջերին պաշտոն ստացավ իր հարազատ Օ դը Սենի դեպարտամենտի գլխավոր խորհրդում եւ ներկայումս զբաղվում է երիտասարդության եւ սպորտի հարցերի համակարգմամբ: Միշել Թաշճյանի ամբողջ կյանքն անցել է Փարիզի մերձակա այդ դեպարտամենտում: Դարասկզբին նրա պապերը Հայաստանից գալով հաստատվեցին Օ դը Սենի Կոլոմբ եւ Իսի լե Մուլինո փոքր քաղաքներում: Միշելին բազմիցս առաջարկել են հանդես գալ Ֆրանսիայի հարավարեւմուտքի քաղաքների ռեգբիի հայտնի ակումբներում: Բայց նա չի հեռացել հարազատ դեպարտամենտից եւ այժմ էլ նրա կարծիքը միանշանակ է. «Երբ մանկությունդ անցկացրել ես Օ դը Սենում, այլեւս չես ուզում մեկնել: Գավառը լավ է արձակուրդ անցկացնելու համար, բայց երեք շաբաթ հետո ես կրկին ուզում եմ տուն վերադառնալ»:

Միշել Թաշճյանի գրեթե ամբողջ մանկությունն անցել է հարազատ դեպարտամենտի Կլամար քաղաքում, որտեղ նա արդեն 10 տարեկանում սկսել է ռեգբի խաղալ: «Ես իմ հասակակիցներից շատ ավելի լավ էի խաղում, վերհիշում է Միշելը: Ես տարբեր մարզաձեւեր եմ փորձել, բայց ի վերջո ավագ եղբորս օրինակին հետեւելով ընդգրկվեցի Կլամարի ռեգբիի ակումբում: Դա ինձ համար շատ լավ դպրոց էր: Ի դեպ, ես դեռ այնտեղ էի խաղում, երբ առաջին անգամ ընդգրկվեցի Ֆրանսիայի պատանեկան հավաքականում»: 1980-ական թթ. սկզբներին Միշել Թաշճյանն սկսեց հանդես գալ Կոլոմբում գործող «Ֆրանսիայի ռասինգ ակումբում»: 1990 թ. Թաշճյանը ակումբի կազմում դարձավ Ֆրանսիայի չեմպիոն, իսկ 1991 թ. Ֆրանսիայի հավաքականի կազմում մասնակցեց 5 պետությունների ռեգբիի ավանդական միջազգային մրցաշարին:

Բայց որոշ ժամանակ անց «Ռասինգի» փառքը խամրեց, եւ Միշելը 1992 թ. ընդգրկվեց Բուլոնի ակումբում, որտեղ նոր արդյունքների հասավ մարզիչ Նիկ Մալեի գլխավորությամբ, որը հետագայում սկսեց մարզել Հարավաֆրիկյան Հանրապետության հավաքականին:

Անցյալ տարվա հոկտեմբերին իր մարզական կարիերան ավարտելով, Միշել Թաշճյանը Օ դը Սենի դեպարտամենտի Գլխավոր խորհրդում ստանձնեց երիտասարդության եւ սպորտի վարչության տնօրենի պաշտոնը եւ անմիջապես էլ գործի անցավ: Նա համայնքների պատասխանատու գործիչների հետ հանդիպումներ անցկացրեց այսպես կոչված կանխիչ հանձնաժողովներ ստեղծելու համար, մասնակցեց «Բաց մարզադաշտ» գործողությանը եւ դեպարտամենտի մարզական կոմիտեների մյուս միջոցառումներին. ձյուդոյի պատանիների միջազգային մրցաշար, ռեգբիի ժան Պիեռ Ռիվի գավաթի խաղարկություն, բասկետբոլի, լողի, ֆուտբոլի միջազգային պատանեկան մրցաշարեր, քոլեջների ֆուտբոլի մրցաշար եւ այլն: «Ես անպայման ուզում եմ դեպարտամենտի զբոսայգիները էլ ավելի լայնորեն բացել դեռահասների առջեւ: Օ դը Սենի դեպարտամենտում բազմաթիվ հրաշալի վայրեր կան, որտեղ կարելի է զբաղվել սպորտով, ամրապնդել առողջությունը եւ հեռանալ քաղաքների երկաթբետոնե միջավայրից: Պետք է այնպես անել, որ հնարավորին չափ շատ պատանիներ կարողանան օգտվել այս պայմաններից», ասում է Միշել Թաշճյանը: Նրա գլխավոր առաքելություններից մեկը դպրոցական, մարզական եւ ընկերային հաստատությունների սերտ գործակցությունն է: «Եթե կարողանանք համատեղ աշխատեցնել մարզական ակումբներին, դեռահասների հանցագործությունների կանխման ընկերակցություններին եւ դպրոցական հաստատություններին, ապա ավելի մեծ արդյունքների կհասնենք եւ պատանիներին ավելի մեծ օգնություն կտանք: Պետք է հասնել այն բանին, որ պատանիներն ու երիտասարդները ոչ թե մնան փողոցում, այլ մասնակցեն այն կառույցներին, որոնք կարող են նրանց մեջ քաղաքացիական հատկանիշներ արմատավորել», ասում է Միշել Թաշճյանը:

Պ. Ք.

ԹԵՆԻՍ

Մեկնարկել է ԱՄՆ-ի առաջնությունը

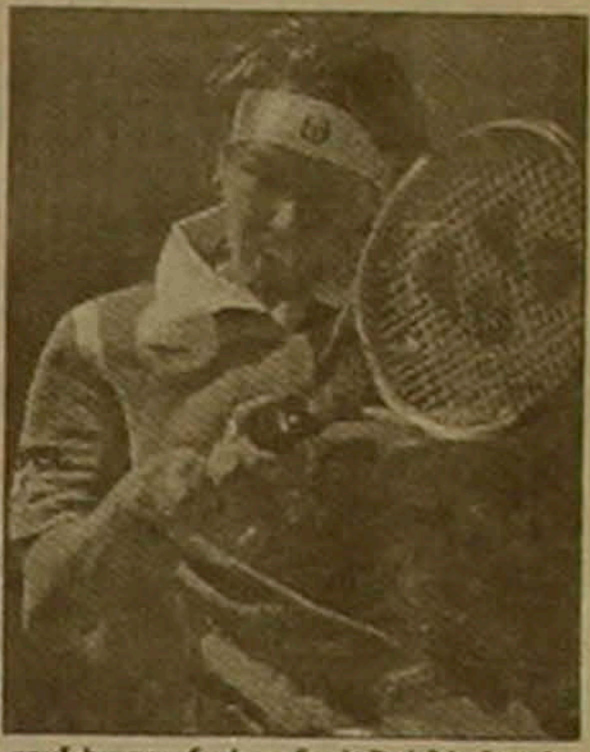

Նյու Յորքում սկսվել է «Մեծ սաղավարտ» շարքի վերջին մրցաշարը՝ ԱՄՆ-ի բաց առաջնությունը:

Մինչեւ այժմ անցկացված խաղերում փաստորեն անակնկալներ չեն գրանցվել. բոլոր ուժեղները հաղթանակով են ավարտել իրենց առաջին հանդիպումները: Աշխարհի թիվ մեկ ռակետ Փիթ Սամփրասը (ԱՄՆ) հեշտ հաղթանակի հասավ գերմանացի Մարկ Կեւին Գյոլների նկատմամբ (6–3, 6–2, 6–2): Նրա հայրենակից Անդրե Աղասին պարտության մատնեց ֆրանսիացի Սեբաստիան Գրոսժանին (6–4, 6–1, 6–4): Հաղթողի կոչման հիմնական հավակնորդներից մեկը՝ ավստրալացի Պատրիկ Ռաֆթերը չափազանց մեծ դժվարությամբ հաղթահարեց մարոկկացի Հիշամ Արազիի դիմադրությունը: Նա թեեւ տանուլ տվեց առաջին երկու մրցափուլերը (4–6, 4–6) եւ պարտության եզրին էր, այնուամենայնիվ կարողացավ առավելության հասնել հաջորդ երեքում (6–3, 6–3, 6–1): Ծանր անցավ Բյորկման (Շվեդիա)–Սեդրիկ Պյոլին (Ֆրանսիա) խաղը: Ի վերջո 6–2, 4–6, 6–1, 6–7, 6–2 հաշվով հաղթեց շվեդ թենիսիստը: Նույնպես 5 մրցափուլում որոշվեց Գրեգ Ռուսեդսկի (Մեծ Բրիտանիա)- Ուեյն Ֆերեյրա (Հարավային Աֆրիկա) հանդիպումը: Ավելի քան 3 ժամ տեւած խաղում հաղթանակ տարավ Ռուսեդսկին (4–6, 7–6, 5–7, 7–6, 6–4):

Նշենք նաեւ հետեւյալ հանդիպումները. Գորան Իվանիշեւիչը (Խորվաթիա) հաղթեց Մարկ Վուդֆորդին (Ավստրալիա)՝ 6–3, 6–4, 6–4, Ռիխարդ Կրայչեկը (Հոլանդիա)՝ Առնո Կլեմանին (Ֆրանսիա)՝ 6–3, 6–1, 6–1, Մարատ Սաֆինը (Ռուսաստան)՝ Մագնուս Գուստավսոնին (Շվեդիա)՝ 6–2, 3–6, 7–6:

Կանանց մրցումներում եւս ուժեղները հաջորդ փուլ են անցել: Աշխարհի թիվ մեկ թենիսիստուհի Մարտինա Հինգիսը (Շվեյցարիա) առանց մեծ ջանքերի պարտության մատնեց Ալեքսանդրա Օլշային (Լեհաստան)՝ 6–0, 6–2:

Օրերս Նյու Հեվենի ուժեղ մրցաշարում հաղթանակ տոնած Շթեֆի Գրաֆը (Գերմանիա) առավելության հասավ Կարինա Մորարիուի (ԱՄՆ) նկատմամբ: Հեշտ հաղթանակներ տարան իսպանուհի թենիսիստուհիներ Կոնչիտա Մարտինեսը եւ Արանտա Սանչես-Վիկարիոն: Առաջինը պարտության մատնեց հոլանդուհի Միրիամ Օրեմանսին (6–1, 6–2), երկրորդը՝ ամերիկուհի Կեյթլին Բրանդիին (6–2, 6–2): 17-ամյա ամերիկուհի Վենուս Ուիլյամսը, որը չի թաքցնում իր մեծ հավակնությունները, հաղթեց Հելեն Վագներին (Գերմանիա): Ուիլյամսի հայրենակից Աննա Կուռնիկովան (Ռուսաստան) եւս հաջորդ փուլ դուրս եկավ. նա 6–1, 6–3 հաշվով ոչ դժվարին հաղթանակ տարավ ֆրանսուհի Լիա Ժիրարդիի նկատմամբ: Նշենք նաեւ Բելառուսի երկու ներկայացուցիչների հաջող մեկնարկը: Փորձառու Նատալյա Զվերեւան ավստրալուհի Ռեյչել Մակքիլանի հետ խաղում նախ զիջեց առաջին մրցափուլում, այնուհետեւ բեկում մտցրեց եւ ի վերջո հաղթեց (3–6, 6–3, 6–4): Երիտասարդ Օլգա Բարաբանշչիկովան եւս առավելության հասավ 3 մրցափուլում. նա հաղթեց ֆրանսուհի Աննի-Գալի Միդոյին (6–1, 6–7, 6–3):

ԹԵԹԵՎ ԱՏԼԵՏԻԿԱ

«Ոսկե լիգայի» նախավերջին փուլը

Բեռլինում անցկացվեց աշխարհի գավաթի խաղարկության «Ոսկե լիգայի» նախավերջին փուլը:

1 մլն դոլար պարգեւավճարի 4 թեկնածուներն էլ իրենց հերթական հաղթանակները տարան: 5000 մ վազքատարածությունում կրկին հավասարը չունեցավ Հայլե Գեբրսելասիեն (Եթովպիա): Նոր հաղթանակ տարավ նաեւ Հիշամ էլ Գերուժը (Մարոկկո), որը 1500 մ վազքի մրցումներում ցույց տվեց 3 րոպե 30,24 վայրկյան արդյունք: Քիչ մնաց խոշոր գումարին հրաժեշտ տար ամերիկացի Բրայան Բրոնսոնը (400 մ արգելավազք), որը հաղթել էր նախորդ բոլոր փուլերում: Այս անգամ նա միայն եզրագծում առաջ անցավ ֆրանսիացի Ստեֆան Դիագանիից: Բրոնսոնի ժամանակն է 48,03 վայրկյան, իսկ ֆրանսիացին ետ մնաց ընդամենը 0,01 վայրկյանով:

Արագավազորդուհիների մրցավեճում մրցակցուհիներին ոչ մի հույս չթողեց աշխարհի չեմպիոնուհի Մերիոն Ջոնսը (ԱՄՆ), որը 100 մ սլացավ 10,81 վայրկյանում: Տղամարդկանց նույն մրցատարածության մրցումները շատ ուժեղ կազմ էին հավաքել, եւ սուր պայքար ծավալվեց հաղթողի կոչման համար: Առաջինը աշխարհի չեմպիոն, ամերիկացի Մորիս Գրինն էր 9,94 վայրկյան արդյունքով: ԱՄՆ-ի մարզիկները եւս երկու հաղթանակ տարան: Օլիմպիական կրկնակի չեմպիոն Մայքլ Ջոնսոնը մրցակիցներին գերազանցեց 400 մ վազքում, իսկ Ալեն Ջոնսոնը՝ 110 մ արգելավազքում:

Ռուսաստանի թեթեւատլետները հաղթեցին երկու մրցաձեւում: Դենիս Կապուստինը առաջին տեղը գրավեց եռացատկի հաշվառմամբ: Օլիմպիական խաղերի կրկնակի չեմպիոնուհի Սվետլանա Մաստերկովան կրկին վստահ հաղթանակ տարավ 1500 մ վազքատարածությունում: Կանանց նիզակաձետման մրցումներում հաղթեց Տանյա Դամասկեն (Գերմանիա):

Առջեւում վերջին փուլի մրցումներն են, որոնք տեղի կունենան Մոսկվայում, սեպտեմբերի 5-ին:

Վետերանի անհաջողությունը

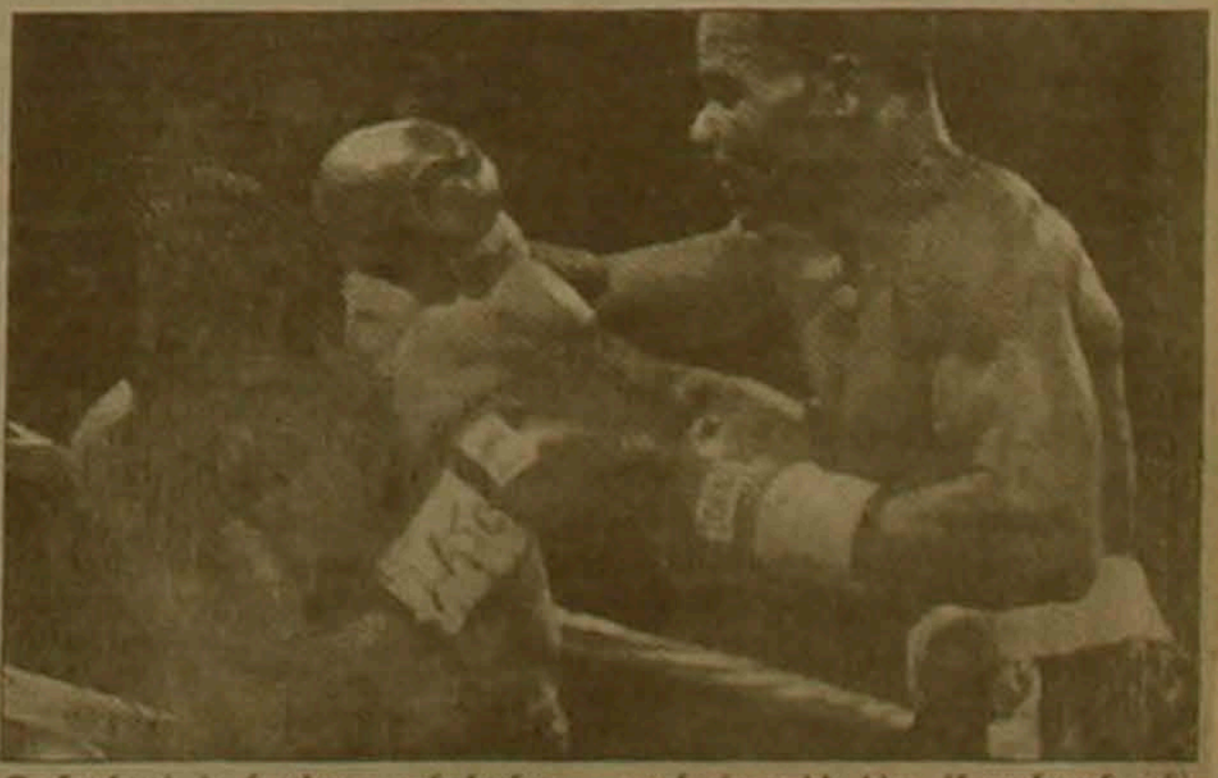

Պանամացի հանրահայտ բռնցքամարտիկ Ռոբերտո Դյուրանը, որը աշխարհի 5-ակի չեմպիոն է եղել, իր փայլուն մարզական կարիերան ավարտելուց մի քանի տարի անց որոշեց կրկին ռինգ վերադառնալ: 47-ամյա Դյուրանը Լաս Վեգասի «Հիլթոն» մարզասրահում հանդիպեց միջին քաշում WBA-ի վարկածով աշխարհի չեմպիոն, 27-ամյա վաշինգտոնցի Ուիլյամ Ժոպպիի հետ: Մրցամարտն ավարտվեց վերջինիս առավելությամբ: Մրցավար Ջո Կորտեսը 2-րդ ռաունդում դադարեցրեց մենամարտը եւ տեխնիկական հաղթանակ շնորհեց ամերիկացի բռնցքամարտիկին (լուսանկարում՝ աջից):

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է
ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Չինացիների այցն ավարտվեց խորհրդանշական հուշագրի ստորագրմամբ

Չինական Ցզյանսու նահանգի կառավարական պատվիրակության այցը ավելի շուտ քաղաքական նպատակ էր հետապնդում

Չինաստանի Ցզյանսու նահանգի կառավարական պատվիրակության հինգօրյա այցը Հայաստանում ավարտվեց մտադրությունների հուշագրի ստորագրմամբ։ Հայկական կողմից վավերացրեց ՀՀ արդյունաբերության եւ առեւտրի նախարար Գառնիկ Նանագուլյանը, չինական կողմից Ցզյանսուի ժողովրդական ներկայացուցիչների ժողովի մշտական հանձնախմբի փոխնախագահ եւ նահանգի կառավարության խորհրդական Ցաո Խունմինը։

Հուշագրի ստորագրումից հետո հրավիրված ասուլիսում (որին չգիտես ինչու չէին մասնակցում չինացիները) արդյունաբերության եւ առեւտրի ու գյուղատնտեսության փոխնախարարներ Մովսես Ջավարյանն ու Իշխան Մարտիրոսյանը եւ Կոտայքի մարզպետ Ստեփանյանը մանրամասնեցին ձեռք բերված հայ-չինական առեւտրատնտեսական համագործակցության մի քանի կոնկրետ պայմանավորվածություններ։ Մասնավորապես նշվեց, որ Կոտայքի մարզպետարանի եւ Ցզյանսու նահանգի միջեւ ստեղծվելու է համագործակցության եւ փոխանակությունների հարցերով գրասենյակ։ «Հրազդանմաշ» ՓԲԸ-ի հետ պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել մինի-տրակտորների եւ փոքր գյուղմեքենաների արտադրության համատեղ ձեռնարկություն ստեղծելու վերաբերյալ։ Նմանապես՝ «Դվին» կոնցեռնի եւ չինական նահանգի գյուղատնտեսության եւ անասնապահության գլխավոր առեւտրական ընկերության միջեւ համաձայնություն է ձեռք բերվել ստեղծելու թռչնաբուծական համատեղ ձեռնարկություն «Դվինի» ընկերություններից մեկի բազայի վրա։ «Կոնտակտ» ՓԲԸ-ի եւ «Գոգուան» կորպորացիայի միջեւ պայմանավորվածություն է ձեռք բերել հաշվիչ ապարատների եւ հաշվողական տեխնիկայի համատեղ արտադրության վերաբերյալ։ Պատվիրակության մեջ կային նաեւ չինական մեծ ու փոքր մի քանի ձեռնարկությունների ղեկավարներ։ Վերջիններս, այցելելով հայկական ձեռնարկություններ, հետաքրքրություն են դրսեւորել որոշ արտադրությունների նկատմամբ։ Մասնավորապես չինացիները հետաքրքրված են Հայաստանում գազաչափ, ջրաչափ սարքերի եւ էլեկտրոնային հաշվիչների համատեղ արտադրությամբ։

Սակայն, վերը թվարկածները դեռեւս նախնական պայմանավորվածություն են եւ ասուլիսի մասնակիցների ընդհանուր, կցկտուր պատասխաններից կարելի է են քաղել, որ չինական պատվիրակության այցն առայժմ ճանաչողական նպատակ էր հետապնդում եւ ավելի շատ ունի քաղաքական բնույթ, ինչի մասին, ի դեպ, մի քանի անգամ կրկնեց փոխնախարար Ջավարյանը։ «Ազգի» այն հարցին, թե որո՞նք են այսօրվա դրությամբ Չինաստանի հետ Հայաստանի արտահանման-ներմուծման ծավալները, ինչպե՞ս կարելի է կարգավորել չինական ապրանքների, մասնավորապես նրանց որակի վերահսկումը հայկական շուկայում, պրն Ջավարյանը պատասխանեց, որ այդ ծավալների մասին ոչ մի ճշգրիտ տեղեկատվություն չկա, քանի որ չինական ապրանքները Հայաստան են ներմուծվում ֆիզիկական անձանց, ճամպրուկային առեւտրականների կողմից, տարբեր ճանապարհներով, եւ հաշվարկները խիստ մոտավոր են։ Ինչ վերաբերում է շուկայի վերահսկմանը, ապա դա հնարավոր կլինի իրականացնել Հայաստանում չինական առեւտրի տան ստեղծման եւ պետության հետ (քանի որ Չինաստանի հիմնական արտահանողը պետությունն է) կազմակերպված առեւտրի դեպքում։ Թե ի՞նչ ձեւով է գործելու չինական առեւտրի տունը, պրն Ջավարյանը դժվարացավ պատասխանել։

Ի դեպ, փոխնախարարը մի հետաքրքիր միտք արտահայտեց. սովորաբար մտադրությունների միայն 10 տոկոսն է իրականություն դառնում, եթե այս դեպքում պայմանավորվածությունների անգամ 10 տոկոսն իրականանա, ապա չինական պատվիրակության այցի արդյունքները կարելի է գնահատել փայլուն։ Իսկ անկախ ամեն ինչից, չինական կառավարական պատվիրակության այցը անհրաժեշտ էր եւ ուներ, թերեւս, ավելի շատ խորհրդանշական բնույթ եւ, ամենակարեւորը՝ քաղաքական նշանակություն

Գ. Մ.

40 տարի անց թաղվեցին Հայաստանում զոհված ամերիկացի օդաչուների աճյունների մնացորդները

40 տարի առաջ Հայկական ԽՍՀ-ի օդային տարածքում հետախուզական թռիչքի ժամանակ խփված ամերիկյան օդուժին պատկանող ինքնաթիռի անձնակազմի 17 անդամներ երեկ թաղվեցին Արլինգտոնի ազգային գերեզմանոցում։

Պենտագոնի երեքշաբթի օրվա հաղորդագրության համաձայն, 1958 թ-ի սեպտեմբերի 2-ին Խորհրդային Հայաստանի տարածքում ՄիԳ ինքնաթիռների կողմից խփված C-130 Հերկուլես ինքնաթիռի անձնակազմում էին ԱՄՆ-ի օդուժի 17 անդամներ։ Հայաստանի օդային սահմանի երկայնքով հետախուզական առաքելությամբ թռչող ինքնաթիռը, ըստ Պենտագոնի, շեղվել էր ճանապարհից եւ մտել ԽՍՀՄ տարածք։ Բոլոր 17 օդաչուներն էլ զոհվել էին։ Խորհրդային Միությունը նույն տարի վերադարձրել էր անձնակազմի 6 անդամների մասունքները, չնայած միայն երեքինն էր ճանաչվել, եւ միայն 1996-97-ին էր հաստատվել մյուս 3-ի ինքնությունը։ 1993-ին ԱՄՆ-ի բանակի մի հանձնախումբ էր ժամանել Հայաստան, հետազոտել ինքնաթիռի անկման տեղամասը՝ գտնելով ավելի քան 2000 ոսկոր եւ ատամնաշարի մնացորդներ, հագուստ, անձնական օգտագործման առարկաներ եւ ինքնաթիռի բեկորներ, գրված է հաղորդագրության մեջ։

Հետազոտությունը ցույց է տվել, որ անձնակազմի անդամներից ոչ մեկը հնարավորություն չի ունեցել խուսափելու վթարից։ «6 օդաչուների ինքնությունների հաստատվելուց հետո վթարի վայրում հայտնաբերված մասունքները ճանաչվել են որպես մյուս 11 օդաչուների աճյունների մնացորդներ։ Մասունքները հողին կհանձնվեն միասին, Արլինգտոնում», գրված է հաղորդագրությունում։ Վաշինգտոնի ռազմական շրջանի մամլո խոսնակի համաձայն՝ թաղման արարողությունը կատարվեց հավուր պատշաճի եւ ԱՄՆ-ի օդուժի 7 անդամներ փառքի 3 համազարկ տվեցին ի պատիվ սառը պատերազմում զոհված հերոսների։ Արարողությանը մասնակցեցին օդաչուներից նվազագույնը 12-ի ընտանիքի անդամներ։

Ռոյթերի հաղորդագրության համաձայն, սառը պատերազմի ժամանակ այլ վայրերում զոհված 123 ամերիկացիների աճյունները դեռեւս հայտնաբերված չեն։

Եղանակը սեպտեմբերին

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ «Հիդրոմետ» ծառայության մասնագետների տված տեղեկատվության համաձայն, այս տարվա սեպտեմբերին օդի միջին ամսական ջերմաստիճանը սպասվում է նորմային մոտ, կամ 1-2 աստիճանով բարձր։ Ամսական տեղումների քանակը ենթադրվում է բազմամյա միջինից պակաս։

Ամսվա առաջին օրերին սպասվում է ջերմաստիճանի բարձրացում. Արարատյան դաշտում եւ նախալեռներում, Վայոց Ձորում, Սյունիքի հովիտներում մինչեւ 30-35 աստիճան, Տավուշում՝ 27-32, Լոռիում եւ Շիրակում՝ 25-30, մնացած տարածքներում՝ մինչեւ 23-28 աստիճան տաքություն։

Ամսվա երկրորդ կեսին, գիշերը հնարավոր է ջերմաստիճանի նվազում՝ Շիրակում, Լոռում, Կոտայքում, Գեղարքունիքում, Արագածոտնի լեռնային շրջաններում մինչեւ 1-4 աստիճան, Սյունիքի նախալեռներում 0-5, աստիճան, Տավուշում, Սյունիքի հովիտներում, Վայոց Ձորում 3-8, Արարատյան դաշտավայրում եւ նախալեռներում մինչեւ 4-8 աստիճան տաքություն։

Երեւանում սեպտեմբերի 3-ին եւ 4-ին հնարավոր են կարճատեւ անձրեւ եւ ամպրոպ, առաջիկա հինգ օրերին՝ առանց տեղումների եղանակ, երեկոյան ժամերին՝ քամու ուժեղացում։ Ջերմաստիճանը գիշերը՝ 14-19, ցերեկը՝ 30-34 աստիճան։

ՀԱՄԱՌՈՏ

Չեռնոմիրդինին հանձնարարված է նոր կազմ ձեւավորել

ՄՈՍԿՎԱ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինը հրամանագիր է ստորագրել «ՌԴ կառավարություն կազմելու միջոցառումների մասին»։ Այդ մասին ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակցին այսօր հաղորդել են պետության ղեկավարի մամլո ծառայությունում։ Հրամանագրով Ռուսաստանի կառավարության նախագահի պաշտոնակատար Վիկտոր Չեռնոմիրդինին հանձնարարված է «միջոցառումներ իրականացնել ՌԴ կառավարության նոր կազմ ձեւավորելու համար»։ Իր հրամանագրում ՌԴ նախագահը համաձայնել է «Վիկտոր Չեռնոմիրդինի այն առաջարկություններին, որ նպատակահարմար է ՌԴ կառավարության կազմի մեջ մտցնել» Պավել Կրաշենիննիկովին, Եվգենի Պրիմակովին, Իգոր Սերգեեւին, Սերգեյ Ստեպաշինին, Բորիս Ֆյոդորովին եւ Սերգեյ Շոյգուին։

«Ռուսաստանին օգնելը նույնն է, ինչ թմրամոլի պահանջները բավարարելը»

ԵՐԵՎԱՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ - ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ։ «Ամենքին է հայտնի, որ Ռուսաստանին օգնելը նույն բանն է, ինչ թմրամոլի պահանջները բավարարելը», Քլինթոն-Ելցին հանդիպման առնչությամբ իր խմբագրականում գրել է «Ուոլ Սթրիթ ջուռնալը»։ Ըստ պարբերականի, օլիգարխներից բացի ուրիշ ոչ ոք չի հավատում, թե իբր անհրաժեշտ տնտեսական բարեփոխումներ կատարելու Ռուսաստանի անկարողության պատճառը պայմանավորված է նավթի գների անկմամբ եւ արեւմտյան ներդնողների խուճապային վարքագծով։ «Ռուսաստանը մինչեւ այժմ էլ չի բարեփոխել իր ֆեոդալական տնտեսական համակարգը եւ չի ստեղծել իրավական պետություն, եւ այս ամենը հանգեցրել է ոչ միայն ֆինանսական ճգնաժամի, այլեւ սպառնալիքի տակ է դրել երկրի ժողովրդավարացման բնագավառում Ռուսաստանի նվաճումները։ ԱՄՆ-ը կարող է Ռուսաստանին օգնություն խոստանալ, բայց մի պայմանով միայն, որ Ռուսաստանը սկսի օգնել ինքն իրեն», գրել է «Ուոլ Սթրիթ ջուռնալը»։

Եվրոպայի նորագույն կործանիչը պատրաստ է թռիչքային փորձարկումների

ԼՈՆԴՈՆ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ։ Եվրոպայի նորագույն կործանիչը, որի ստեղծման համար Մեծ Բրիտանիան, Գերմանիան, Իտալիան եւ Իսպանիան ծախսել են 65 մլրդ դոլար, պատրաստ է թռիչքային փորձարկումների, ինքնաթիռն ստացել է «Թայֆուն» պաշտոնական անվանումը։ Ինչպես այստեղ հայտնի է դարձել, «Թայֆունի» առաջին թռիչքը ծրագրված է Լոնդոնի Ֆարնբորո արվարձանի երկուշաբթի օրը բացվող Միջազգային ավիասրահի շեմին։ Հրթիռակիրը կոչվել է «Թայֆուն» ի պատիվ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակների բրիտանական համանուն կործանիչի, որն իրեն լավ էր դրսեւորել ֆաշիզմի դեմ հակահիտլերյան դաշինքի երկրների պայքարի տարիներին։ Եվրակործանիչի ստեղծման ծրագիրը Եվրոպայի համատեղ խոշորագույն նախագիծն է։ Սկզբում չորս երկրների սպառազինման համար «Թայֆունի» մատակարարումները կսկսվեն 2002 թվականին։ Մինչեւ 2014 թվականը Մեծ Բրիտանիան կգնի 232 ինքնաթիռ, Գերմանիան՝ 180, Իտալիան՝ 120 եւ Իսպանիան՝ 87։ Այնուհետեւ կսկսվի կործանիչի վաճառքը մյուս երկրներին։

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«ԱԼՄԱ» ՓԲԱԸ-ը լուծարվում է։ Ընկերության պարտատերերն իրենց պահանջները լուծարային հանձնաժողովին կարող են փոխանցել՝ զանգահարելով 27-20-69 հեռախոսահամարով, շաբաթվա 1-ին, 3-րդ եւ 5-րդ օրերին, ժամը 18.00-22.00-ը՝ հայտարարության հրապարակման պահից, երկու ամսվա ընթացքում։

ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԱՐԱՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

1991 թվի ճապոնական արտադրության, կարմիր գույնի («Թոյոտա-Կարոլա») մակնիշի ավտոմեքենա, շատ լավ վիճակում պահված, իր պահեստամասերով եւ հարմար գնով։

Դիմել հետեւյալ հեռախոսահամարներով՝ 22-33-20, 28-04-57, 22-33-40

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

3 սենյականոց բնակարան, Փունզե փ. շ. 6, բն. 4 («Հայրենիք» կ/թ մոտ)։ Հեռ.՝ 44-58-73

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Շուկայական գներից ցածր, 1998 թ. արտադրության ԳԱԶԵԼ տիպի, 3 տեղանոց, մետաղական թափքով, ուժեղացված շարժիչով բեռնատար ավտոմեքենա։

Հեռ. 8-21-40-32-82, 52-54-43, 47-48-84

Ազգ ՕՐԱԹԵՐԹ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԵՔ

1998 թ. սեպտեմբերի 1-ից կարող եք «Ազգ» բաժանորդագրվել զեղչ գներով, Հայմամուլի կրպակներում կամ Հայփոստի բաժանմունքներում։

ԶԵՂՉ ԳՆԵՐՈՎ

Ամսական բաժանորդագրություն՝ ~~2100~~ 2000 դր.

Եռամսյա բաժանորդագրություն՝ ~~6300~~ 5000 դր.

Վեցամսյա բաժանորդագրություն՝ ~~12600~~ 9000 դր.

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (589167, 581351) • տեղեկագրերով • մագնիսական սկավառակներով • INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դաշինք 69149. Պատվեր 897 Տպաքանակը 3500 Ստորագրված է տպագրության 2. 09. 1998 Գինը 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@